

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Інститут заочного та дистанційного навчання

Кафедра конституційного права та прав людини

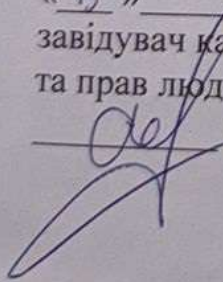
КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
для здобуття ступеня вищої освіти магістр

на тему: «Стратегічні цілі національної безпеки України»

Виконав: здобувач 4 групи 2 курсу
спеціальність 281 «Публічне управління та
адміністрування»
Горбачьова Дар'я Михайлівна
Залікова книжка № 24-24 1.6 МПУА
Мобільний телефон: + 380989126586

Науковий керівник:
Доцент кафедри конституційного права та
прав людини,
кандидат юридичних наук
Чеханюк Леся Володимирівна

Кваліфікаційна робота допущена до захисту

« 15 » _____ 2015 р., протокол № _____
завідувач кафедри конституційного права
та прав людини, доктор юридичних наук, доцент
 Сергій ХАЛЮК

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	6
1.1. Поняття, структура та сутність національної безпеки держави.....	6
1.2. Нормативно-правове забезпечення національної безпеки України.....	11
1.3. Аналіз сучасного стану системи національної безпеки України.....	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	30
2.1. Стратегічні цілі національної безпеки у сфері оборони та військової політики.....	30
2.2. Стратегічні цілі економічної та енергетичної безпеки України.....	38
2.3. Аналіз зовнішньополітичних стратегічних пріоритетів забезпечення безпеки держави.....	47
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	54
3.1. Вдосконалення механізмів державного управління у сфері національної безпеки.....	54
3.2. Шляхи підвищення ефективності реалізації стратегічних цілей національної безпеки.....	63
3.3. Пропозиції щодо впровадження міжнародного досвіду забезпечення національної безпеки.....	71
ВИСНОВКИ.....	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81

ВСТУП

Забезпечення національної безпеки є одним із ключових завдань сучасної держави, що безпосередньо пов'язане з реалізацією її конституційних функцій, захистом суверенітету, територіальної цілісності, а також з гарантуванням прав і свобод людини. В умовах збройної агресії проти України, трансформації глобальних безпекових архітектур та внутрішніх викликів для державності, особливого значення набуває формування стратегічних цілей національної безпеки як складової конституційної політики держави.

Конституція України визначає, що захист прав людини, демократії та правопорядку є основою діяльності органів державної влади, а також пріоритетом у сфері національної безпеки. Відтак, стратегічні цілі національної безпеки повинні не лише відповідати на актуальні загрози, але й бути інтегрованими у правову систему держави, ґрунтуватися на принципах верховенства права, дотримання прав людини та конституційного ладу.

У цьому контексті дослідження стратегічних цілей національної безпеки України потребує комплексного аналізу з позицій конституційного права, оскільки саме в ньому закладено базові орієнтири безпекової політики держави, а також гарантії недоторканності людської гідності, прав і свобод навіть у надзвичайних умовах.

Актуальність теми. Національна безпека України є одним із ключових пріоритетів державної політики, оскільки забезпечення суверенітету, територіальної цілісності та стабільності держави є необхідною умовою її існування та розвитку. Сучасні виклики у сфері національної безпеки обумовлені як зовнішніми, так і внутрішніми загрозами. Збройна агресія з боку Російської Федерації, інформаційні війни, кіберзагрози, економічна та енергетична залежність ставлять під загрозу стійкість української державності. Водночас міжнародна спільнота також переживає трансформацію систем безпеки, що впливає на геополітичні реалії. У цьому контексті актуальним є формування комплексної системи національної безпеки України, що дозволить

оперативно реагувати на сучасні виклики та захищати стратегічні інтереси держави.

Метою дослідження є аналіз стратегічних цілей національної безпеки України, визначення основних напрямків забезпечення безпеки держави у сучасних умовах та розробка пропозицій щодо вдосконалення механізмів реалізації національної безпекової політики.

Для досягнення поставленої мети були визначені наступні завдання:

- ~ розкрити теоретико-методологічні основи національної безпеки України.
- ~ проаналізувати сучасний стан системи національної безпеки та визначити основні загрози.
- ~ дослідити стратегічні цілі національної безпеки у сфері оборони, економіки, енергетики та зовнішньої політики.
- ~ оцінити міжнародне співробітництво України у сфері безпеки та визначити його роль у зміцненні національного безпекового потенціалу.
- ~ розробити рекомендації щодо удосконалення стратегічних цілей національної безпеки та підвищення ефективності реалізації безпекової політики.

Об'єктом дослідження є система національної безпеки України в умовах сучасних викликів та загроз. Предметом дослідження є стратегічні цілі та механізми забезпечення національної безпеки України у різних сферах державної політики.

Методологічна основа дослідження:

- загальнонаукові методи: аналіз, синтез, узагальнення та системний підхід, що дозволили узагальнити інформацію про сучасний стан національної безпеки.
- спеціальні методи: порівняльний аналіз для виявлення особливостей реалізації безпекової політики в Україні та інших країнах; аналітичний метод для оцінки ефективності стратегічних заходів.
- емпіричні методи: аналіз нормативно-правової бази, та результатів наукових досліджень у сфері національної безпеки.

Наукова новизна роботи полягає у комплексному підході до аналізу стратегічних цілей національної безпеки України в умовах сучасних загроз. У роботі узагальнено основні напрями реалізації безпекової політики та розроблено рекомендації щодо вдосконалення стратегічного планування у сфері національної безпеки. Особлива увага приділена співпраці з міжнародними організаціями, зокрема НАТО та ЄС, як ключовим елементам забезпечення обороноздатності держави.

Практичне значення здобутих результатів – результати дослідження можуть бути використані при розробці державних стратегій національної безпеки та оборони України. Запропоновані рекомендації можуть слугувати основою для вдосконалення нормативно-правового забезпечення у сфері безпеки та застосовуватись при підготовці програм модернізації Збройних Сил України. Крім того, отримані висновки можуть бути корисними для органів державного управління при плануванні міжнародного співробітництва у сфері безпеки.

Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У першому розділі розглядаються теоретико-методологічні основи національної безпеки України, аналізується сучасний стан системи безпеки та основні загрози. Другий розділ присвячений аналізу стратегічних цілей національної безпеки у сферах оборони, економіки, енергетики та зовнішньої політики. У третьому розділі обґрунтовано напрями удосконалення стратегічних цілей національної безпеки, запропоновано рекомендації щодо підвищення ефективності реалізації безпекової політики.

Таким чином, дослідження спрямоване на поглиблене вивчення стратегічних цілей національної безпеки України, що дозволить сформулювати науково обґрунтовані рекомендації для підвищення ефективності державної політики у цій сфері.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

1.1. Поняття, структура та сутність національної безпеки держави

Національна безпека є одним із ключових елементів функціонування сучасної держави. Її забезпечення вимагає ефективного управління ризиками, викликами та загрозами, які можуть поставити під загрозу національні інтереси.

У класичних підходах національна безпека розглядається як захист держави від зовнішніх загроз, зокрема збройних конфліктів, військової агресії або територіальних претензій з боку інших держав. Основний акцент робиться на оборонній здатності держави, зміцненні збройних сил, військово-стратегічному плануванні та розвитку оборонної інфраструктури.

Класичний підхід передбачає такі компоненти національної безпеки:

1. Оборонна безпека — захист державного суверенітету та територіальної цілісності.
2. Політична безпека — забезпечення політичної стабільності та конституційного ладу.
3. Внутрішня безпека — захист держави від внутрішніх загроз, таких як сепаратизм або тероризм.

З розвитком глобалізації, технологій та економічної інтеграції концепція національної безпеки значно розширилася. Сучасні підходи акцентують увагу не лише на військових загрозах, а й на широкому спектрі небезпек, включаючи економічні, екологічні, інформаційні та соціальні аспекти.

Основні аспекти сучасного підходу:

1. Економічна безпека — стабільність економічного розвитку, захист стратегічних ресурсів, енергетична незалежність.
2. Екологічна безпека — зменшення ризиків природних та техногенних катастроф.
3. Інформаційна безпека — захист від кібератак, дезінформації та маніпуляцій в інформаційному просторі.

4. Соціальна безпека — забезпечення прав та свобод громадян, соціальна стабільність.

5. Енергетична безпека — диверсифікація енергопостачання та енергоефективність [66], [69], [46], [61]. [43]

Таблиця 1.1

Порівняння класичних та сучасних підходів

Класичний підхід	Сучасний підхід
Захист від зовнішніх військових загроз	Комплексний підхід до внутрішніх та зовнішніх загроз
Фокус на обороноздатності	Залучення економічних, екологічних та інформаційних аспектів
Державоцентрична модель	Людиноцентрична модель безпеки

Отже, сучасне розуміння національної безпеки передбачає системний підхід, що охоплює як військові, так і невійськові аспекти. Такий підхід дозволяє адекватно реагувати на нові виклики та загрози в умовах глобальних змін.

Національна безпека є багатогранною системою, що охоплює різні аспекти життя суспільства та держави. В умовах сучасних глобальних викликів вона має комплексний характер і передбачає врахування як традиційних, так і новітніх загроз. Основні компоненти національної безпеки відображають різноманіття сфер життєдіяльності держави, що потребують постійного захисту та моніторингу.

Одним із ключових компонентів є військова безпека, яка забезпечує захист державного суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності. Цей аспект національної безпеки традиційно вважається основою стабільності держави, адже він передбачає готовність збройних сил до відбиття агресії, розвиток оборонного потенціалу та підтримання військової готовності. Військова безпека також включає партнерські відносини у сфері колективної оборони, зокрема в рамках міжнародних організацій, таких як НАТО [22].

Політична безпека спрямована на збереження стабільності політичної системи, забезпечення функціонування інститутів влади та дотримання конституційного ладу. У цьому контексті важливими аспектами є протидія сепаратизму, радикалізму та збереження політичної єдності суспільства. Порушення політичної безпеки часто призводить до внутрішніх конфліктів, що створюють серйозні загрози для стабільності держави.

Економічна безпека орієнтована на підтримку економічної стабільності, захист національного ринку та стратегічних галузей від зовнішнього тиску. У сучасних умовах економічна безпека означає також зниження залежності від зовнішніх ресурсів, забезпечення продовольчої та енергетичної незалежності. Зростання економічної кризи чи втрата контролю над критично важливими секторами економіки може суттєво підірвати національну безпеку [66].

Енергетична безпека тісно пов'язана з економічною, адже збереження стабільного енергопостачання є передумовою функціонування більшості економічних процесів. Для забезпечення енергетичної безпеки важливою є диверсифікація джерел енергії, розвиток альтернативних видів палива та зменшення енергозалежності від зовнішніх постачальників [46].

Інформаційна безпека у сучасному світі набуває все більшого значення, оскільки вплив інформаційних технологій на суспільство зростає. Захист інформаційного простору держави включає заходи протидії кібератакам, боротьбу з дезінформацією та пропагандою, а також забезпечення кібербезпеки на рівні критичної інфраструктури. Інформаційні війни та маніпуляції громадською думкою стають реальними загрозами національній безпеці, що потребує комплексних заходів реагування[69].

Соціальна безпека спрямована на захист прав і свобод громадян, підтримання соціальної рівності та забезпечення гідного рівня життя. Соціальна дезінтеграція, збільшення рівня бідності чи безробіття можуть призвести до внутрішніх конфліктів і соціальної напруженості, що, у свою чергу, негативно впливає на безпеку держави в цілому.

Екологічна безпека є ще одним важливим компонентом, адже зміни клімату, екологічні катастрофи та забруднення довкілля становлять реальні загрози для життя та здоров'я населення. Система забезпечення екологічної безпеки включає моніторинг навколишнього середовища, впровадження екологічних стандартів та підготовку до можливих природних катастроф [43].

Не менш значущою є зовнішньополітична безпека, яка передбачає захист національних інтересів на міжнародній арені, зміцнення дипломатичних відносин та інтеграцію у глобальні системи колективної безпеки. Зовнішньополітична активність держави спрямована на попередження міжнародних конфліктів та підтримку міжнародного співробітництва у сфері безпеки.

Таким чином, структура національної безпеки охоплює різноманітні сфери життєдіяльності держави, що дозволяє комплексно оцінювати ризики та загрози, а також оперативно на них реагувати. Ефективне функціонування системи національної безпеки залежить від узгодженості та координації всіх її компонентів, що дозволяє зберігати стабільність та суверенітет у складних геополітичних умовах.

Національна безпека є ключовим аспектом існування держави та забезпечення стабільного розвитку суспільства. Її сутність полягає у створенні та підтримці таких умов, за яких гарантовано захист національних інтересів від різноманітних внутрішніх та зовнішніх загроз.

Національна безпека нерозривно пов'язана із поняттям загроз, оскільки саме загрози визначають необхідність створення та підтримки системи безпеки. Загрози можуть бути різноманітними за своїм характером та походженням, але їх об'єднує одна спільна риса — вони становлять небезпеку для стабільності та суверенітету держави.

Загрози національній безпеці можна класифікувати за кількома критеріями: внутрішні та зовнішні, військові та невійськові, реальні та потенційні. Вони можуть виникати через збройні конфлікти, політичну

нестабільність, економічні кризи, соціальні катаклізми, екологічні катастрофи, інформаційні атаки тощо.

Взаємозв'язок між загрозами та безпекою полягає в тому, що рівень національної безпеки залежить від здатності держави адекватно виявляти, оцінювати та реагувати на потенційні ризики та небезпеки. Іншими словами, чим більший спектр загроз вчасно враховується в стратегічному плануванні та управлінні безпекою, тим стійкішою є система національної безпеки [81].

Управління національною безпекою передбачає створення ефективної системи виявлення загроз та прийняття рішень щодо їх нейтралізації. Основні етапи цього процесу включають:

- ~ моніторинг загроз — постійний аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища з метою виявлення потенційних ризиків.

- ~ оцінка ризиків — визначення рівня небезпеки, ймовірності виникнення загроз та їх можливих наслідків.

- ~ розробка заходів реагування — створення планів та стратегій для мінімізації наслідків загроз.

- ~ реалізація заходів — здійснення конкретних дій для захисту національних інтересів.

- ~ оцінка ефективності — аналіз результатів впроваджених заходів та коригування стратегій у разі необхідності.

Загрози національній безпеці мають динамічний характер, тобто вони постійно змінюються та еволюціонують під впливом глобалізаційних процесів, технологічного прогресу та змін у геополітичній ситуації. Зокрема, у XXI столітті значно зросли загрози, пов'язані з кібербезпекою, інформаційною війною, економічним шантажем та міжнародним тероризмом.

Тому сутність національної безпеки полягає не тільки в здатності реагувати на актуальні загрози, але й в умінні передбачати нові виклики. Адаптація системи національної безпеки до нових реалій є основою стійкого функціонування держави в умовах нестабільності.

Ще одним важливим аспектом є забезпечення балансу між національною безпекою та дотриманням прав і свобод громадян. Посилення безпекових заходів може створити ризик надмірного втручання держави в особисте життя громадян або обмеження демократичних прав. Тому стратегія національної безпеки повинна враховувати принцип пропорційності та відповідності заходів рівню загрози [37].

Таким чином, національна безпека є динамічною системою, що потребує постійного моніторингу загроз та адаптації до нових викликів. Взаємозв'язок між загрозами та безпекою визначає необхідність створення ефективних механізмів виявлення, оцінки та реагування на потенційні небезпеки. Стратегічне управління національною безпекою має базуватися на принципах комплексності, оперативності та відповідності реальним загрозам, що дозволяє забезпечити стабільний розвиток держави та захист національних інтересів.

1.2. Нормативно-правове забезпечення національної безпеки України

Національна безпека України забезпечується системою нормативно-правових актів, що регулюють діяльність державних органів у цій сфері, визначають основні принципи захисту національних інтересів та механізми протидії загрозам. З огляду на складний геополітичний контекст та динаміку внутрішніх викликів, правове регулювання національної безпеки постійно вдосконалюється. Основні законодавчі акти у цій сфері забезпечують правові основи організації та функціонування системи національної безпеки України.

Основоположним документом у сфері національної безпеки є Конституція України, що закріплює фундаментальні принципи захисту суверенітету, територіальної цілісності та демократичного ладу. Зокрема, стаття 17 Конституції визначає, що захист суверенітету і територіальної цілісності України є найважливішою функцією держави, справою всього українського народу. Конституційні норми визначають обов'язки державних

органів щодо забезпечення національної безпеки, а також гарантують права громадян на захист життя та гідності в умовах небезпеки [1].

Ключовим спеціальним нормативним актом є Закон України "Про національну безпеку України", прийнятий у 2018 році. Цей документ визначає основи та принципи забезпечення національної безпеки, структурно-організаційні аспекти її реалізації, а також окреслює роль різних державних інституцій у захисті національних інтересів. Закон встановлює систему національної безпеки як сукупність органів державної влади, що взаємодіють у межах своїх повноважень з метою виявлення та нейтралізації загроз.

У законі прописані основні напрями забезпечення безпеки, включаючи військову, економічну, інформаційну, екологічну, енергетичну та соціальну складові. Крім того, він регламентує взаємодію між Збройними Силами України, правоохоронними органами та іншими суб'єктами забезпечення безпеки [17].

Одним із важливих стратегічних документів у сфері національної безпеки є Воєнна доктрина України, затверджена рішенням Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року "Про Стратегію воєнної безпеки України", що встановлює основні напрямки оборонної політики. Доктрина формулює принципи воєнного будівництва, підготовки Збройних Сил України, а також організації оборони держави. Вона визначає основні воєнні загрози, включаючи зовнішню агресію та гібридні атаки, та пропонує стратегії їх нейтралізації [22].

Забезпечення військової складової національної безпеки регламентується Законом України "Про оборону України". Цей нормативно-правовий акт встановлює основи організації оборони держави, функції Збройних Сил та їх взаємодію з іншими силовими структурами. Закон визначає основні обов'язки державних органів та органів місцевого самоврядування у питаннях мобілізації та забезпечення обороноздатності.

Рада національної безпеки і оборони України (РНБО) є основним координаційним органом у системі національної безпеки. Закон про РНБО

регламентує її повноваження, функції та порядок діяльності. РНБО відповідає за координацію заходів з питань національної безпеки, стратегічне планування та аналіз загроз, а також прийняття рішень у кризових ситуаціях.

Стратегія національної безпеки України - цей документ визначає основні пріоритети державної політики у сфері безпеки на певний період, з урахуванням актуальних внутрішніх та зовнішніх загроз. Стратегія спрямована на зміцнення обороноздатності, економічної стабільності, енергетичної незалежності та інформаційної безпеки. Вона також містить положення щодо міжнародного співробітництва у сфері колективної безпеки.

Таким чином, нормативно-правове забезпечення національної безпеки України формується на основі системи законів, стратегій та доктрин, які визначають основні напрями державної політики. Комплексність законодавчої бази дозволяє ефективно координувати дії різних державних органів у процесі забезпечення безпеки, своєчасно реагувати на загрози та адаптуватися до нових викликів. Завдяки правовому регулюванню національної безпеки держава може системно підходити до вирішення проблем, що виникають у внутрішньому та міжнародному контексті

Забезпечення національної безпеки України ґрунтується на цілісній системі нормативно-правових актів, що включає як закони, так і стратегічні документи, котрі визначають основні напрями державної політики у цій сфері. Доктринальні документи формують концептуальну основу національної безпеки та слугують орієнтиром для органів державної влади у реалізації безпекових заходів. До таких документів належать Стратегія національної безпеки України та Воєнна доктрина України.

Як ми вже згадували Стратегія національної безпеки України є одним із ключових документів, що визначає довгострокові цілі, пріоритети та принципи захисту національних інтересів. Вона затверджується Президентом України та розробляється на основі аналізу актуальних загроз і викликів національній безпеці. Основна мета Стратегії полягає у забезпеченні захисту суверенітету та територіальної цілісності держави, зміцненні демократичних інститутів,

економічному розвитку та інтеграції в європейські та євроатлантичні структури.

Основними принципами забезпечення національної безпеки, згідно з актуальною Стратегією, є:

- ~ стримування — розвиток оборонних і безпекових спроможностей для унеможливлення збройної агресії проти України.

- ~ стійкість — здатність суспільства та держави швидко адаптуватися до змін безпекового середовища та підтримувати стабільне функціонування, зокрема шляхом мінімізації зовнішніх і внутрішніх вразливостей.

- ~ взаємодія — розвиток стратегічних відносин із ключовими іноземними партнерами, насамперед з європейським союзом і НАТО та їх державами-членами, сполученими штатами Америки, а також прагматичне співробітництво з іншими державами та міжнародними організаціями на основі національних інтересів України [21].

Структурно Стратегія складається з наступних основних розділів:

- ~ пріоритети національних інтересів України та забезпечення національної безпеки — визначаються основні цілі та напрями державної політики у сфері безпеки.

- ~ поточні та прогнозовані загрози національній безпеці та національним інтересам України — аналіз сучасних викликів та загроз безпеці.

- ~ основні напрями зовнішньополітичної та внутрішньополітичної діяльності держави для забезпечення національних інтересів і безпеки — визначаються стратегічні напрями реалізації безпекової політики.

- ~ ресурси, необхідні для реалізації стратегії — обґрунтовуються фінансові та організаційні аспекти.

- ~ моніторинг та контроль реалізації стратегії — визначаються механізми оцінки ефективності впровадження заходів.

Значення Стратегії національної безпеки полягає у забезпеченні системного підходу до протидії сучасним викликам, а також у мобілізації ресурсів держави на досягнення стратегічних цілей [21].

Воєнна доктрина України раніше була складовою частиною концепції національної безпеки, що визначала сукупність основних настанов і принципів щодо організації та забезпечення безпеки особи, народу і держави. Вона охоплювала комплекс політичних, дипломатичних, економічних та воєнних заходів, спрямованих на захист національних інтересів та територіальної цілісності України.

Воєнна доктрина України пройшла довгий шлях змін з часу незалежності.

1. Перша редакція (1993) - воєнна доктрина була прийнята Постановою Верховної Ради України № 3529-XII 19 жовтня 1993 року.

2. Друга редакція (2004) - Указ Президента України № 648/2004 від 15 червня 2004 року затвердив нову редакцію доктрини, що базувалася на оборонному характері та охоплювала воєнно-політичні, воєнно-технічні та воєнно-економічні аспекти [8].

3. Третя редакція (2015) - РНБО України прийняла нову редакцію доктрини 2 вересня 2015 року на тлі російської збройної агресії. Вона акцентувала на таких загрозах:

- ~ збройна агресія Росії проти України.
- ~ нарощування військової потужності РФ поблизу кордонів України.
- ~ мілітаризація тимчасово окупованих територій, зокрема Криму.
- ~ розвідувально-підбивна діяльність спецслужб РФ.
- ~ незаконні збройні формування на території України [7].

4. Скасування воєнної доктрини (2021). Указом Президента України Володимира Зеленського від 25 березня 2021 року № 121/2021 Воєнна доктрина України була офіційно скасована. Замість неї була прийнята Стратегія воєнної безпеки України, яка стала новим документом, що визначає військову політику держави та пріоритети у сфері оборони [22].

Структура Стратегії коротко можна виразити наступним чином:

1. Загальні положення

~ воєнна безпека України визначається як основа реалізації права народу на самовизначення та захист державності.

~ основою є всеохоплююча оборона, яка включає превентивні заходи, стійкий опір агресору та застосування асиметричних методів боротьби.

2. Мета Стратегії

~ забезпечити всеохоплюючу оборону України на засадах стримування, стійкості та взаємодії.

~ захистити суверенітет і територіальну цілісність держави.

~ інтегруватися до євроатлантичного безпекового простору та стати членом НАТО.

3. Основні принципи

~ стримування: Готовність сил оборони до протидії агресії, зокрема розвиток системи протиповітряної оборони та територіальної оборони.

~ стійкість: Здатність швидко адаптуватися до змін безпекового середовища та підтримувати боєздатність.

~ взаємодія: Координація оборонних заходів з міжнародними партнерами, зокрема з НАТО та ЄС.

4. Цілі Стратегії

~ підтримка оборонних спроможностей для стримування агресора.

~ розвиток територіальної оборони та руху опору.

~ підвищення професіоналізму Збройних Сил та модернізація техніки.

~ інтеграція до НАТО та розвиток міжнародної оборонної співпраці.

~ забезпечення кібербезпеки та модернізація оборонної інфраструктури.

5. Пріоритети та завдання

~ створення об'єднаного керівництва оборонною діяльністю.

~ розвиток інституційних спроможностей та кадрового потенціалу.

~ оснащення сучасним озброєнням та розвиток високотехнологічних засобів ведення війни.

6. Ресурсне забезпечення

~ ефективне використання національних та міжнародних ресурсів для підтримки оборони.

~ розвиток оборонної промисловості та закупівля новітніх озброєнь [22].

Основними цілі Стратегії є:

1. Обороздатність - створення мобільних та професійних Збройних Сил, здатних ефективно стримувати агресію.
2. Міжнародна підтримка - зміцнення оборонних спроможностей через співпрацю з НАТО та іншими міжнародними партнерами.
3. Цифрова трансформація - використання сучасних інформаційних технологій для управління військами та комунікації.
4. Розвиток територіальної оборони - активне залучення громадян до оборони держави.
5. Стійкість та адаптація - підготовка до швидкої реакції на зміну безпекового середовища [22].

Доктринальні документи та стратегічні концепції надають цілісне бачення того, як має функціонувати система національної безпеки України в умовах сучасних викликів. Вони дозволяють узгодити дії різних державних органів, підвищують оперативність та скоординованість заходів у сфері оборони та безпеки.

Стратегія національної безпеки визначає загальні напрями державної політики та пріоритети захисту національних інтересів. Стратегія воєнної безпеки України (воєнна доктрина), у свою чергу, конкретизує оборонні заходи та військові аспекти національної безпеки. Спільне застосування цих документів дозволяє державі формувати послідовну та комплексну політику у сфері безпеки та оборони.

Таким чином, доктринальні документи та стратегічні концепції слугують основою для розробки конкретних заходів у сфері національної безпеки, створюючи правове та організаційне підґрунтя для забезпечення безпеки держави в умовах постійних внутрішніх та зовнішніх викликів.

Забезпечення національної безпеки України здійснюється за допомогою системи державних органів, кожен з яких виконує специфічні функції у сфері захисту національних інтересів та протидії загрозам. Інституційна структура національної безпеки України має комплексний характер і об'єднує як

військові, так і цивільні інституції, що функціонують у тісній взаємодії. Основними елементами цієї структури є Рада національної безпеки і оборони України (РНБО), Збройні Сили України (ЗСУ), Служба безпеки України (СБУ), Міністерство внутрішніх справ (МВС), Державна служба з надзвичайних ситуацій (ДСНС), Державна прикордонна служба (ДПСУ) та інші державні органи [81].

РНБО є ключовим координаційним органом з питань національної безпеки та оборони. Вона утворена відповідно до Конституції України та Закону "Про Раду національної безпеки і оборони України" [9]. РНБО очолюється Президентом України, що надає їй особливий статус у системі державного управління.

Основними функціями РНБО є:

- ~ координація діяльності органів виконавчої влади у сфері безпеки та оборони.
- ~ розробка стратегічних документів з питань національної безпеки.
- ~ оцінка загроз національній безпеці та підготовка відповідних рішень.
- ~ контроль за виконанням заходів з реалізації безпекової політики.
- ~ рішення РНБО вводяться в дію указами президента України, що надає їм обов'язковий характер для виконання всіма органами влади [1].

Збройні Сили України є основним елементом військової безпеки держави. Вони виконують завдання з оборони України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності. ЗСУ складаються з Сухопутних військ, Повітряних сил, Військово-морських сил, Десантно-штурмових військ, Сил спеціальних операцій та Сил територіальної оборони.

Основні функції ЗСУ:

- ~ відбиття збройної агресії.
- ~ охорона державного кордону.
- ~ захист критичної інфраструктури.
- ~ участь у міжнародних миротворчих операціях.

Збройні Сили функціонують на основі принципу цивільного контролю та підпорядковуються Міністерству оборони України.

Служба безпеки України (СБУ) є основним органом забезпечення державної безпеки. Її діяльність регламентується Законом України "Про Службу безпеки України" [10]. Головна мета діяльності СБУ — захист державного суверенітету, територіальної цілісності, конституційного ладу та протидія тероризму.

До інших нормативних актів які регулюють діяльність СБУ можна також віднести:

- Закон України "Про контррозвідувальну діяльність" від 26 грудня 2002 року № 374-IV – визначає функції СБУ у сфері контррозвідки.

- Закон України "Про боротьбу з тероризмом" від 20 березня 2003 року № 638-IV – регулює антитерористичну діяльність СБУ, тощо

Основні функції СБУ:

- ~ контррозвідувальна діяльність та боротьба з тероризмом.
- ~ захист інформаційної безпеки держави.
- ~ протидія зовнішньому впливу на політичні та економічні процеси.
- ~ розслідування злочинів проти основ національної безпеки.

Міністерство внутрішніх справ України (МВС) відповідає за громадську безпеку та правопорядок. Воно об'єднує Національну поліцію, Національну гвардію та інші підрозділи, що забезпечують внутрішню стабільність.

До основних нормативних актів які регулюють діяльність МВС можна також віднести:

- Закон України "Про Національну поліцію" від 2 липня 2015 року № 580-VIII – регулює діяльність Національної поліції як підрозділу МВС.

- Закон України "Про Державну прикордонну службу України" від 3 квітня 2003 року № 661-IV – регулює діяльність прикордонної служби, що входить до структури МВС.

- Закон України "Про оперативно-розшукову діяльність" від 18 лютого 1992 року № 2135-XII – регламентує діяльність оперативних підрозділів МВС.

- Положення про Міністерство внутрішніх справ України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 878 – визначає структуру та повноваження МВС [13], [14], [15], [16].

Функції МВС:

- ~ підтримання правопорядку та громадської безпеки.
- ~ запобігання злочинам та боротьба з правопорушеннями.
- ~ реагування на надзвичайні ситуації.
- ~ контроль за дотриманням міграційного законодавства.

Державна служба з надзвичайних ситуацій (ДСНС) здійснює управління у сфері цивільного захисту, попередження та ліквідації надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру. Вона відповідає за оперативне реагування на аварії, пожежі, стихійні лиха, а також координує рятувальні роботи. До основних нормативних актів які регулюють діяльність ДСНС можна віднести: Кодекс цивільного захисту України. № 5403-VI від 02.10.2012 [2.] , Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 року № 1052

Державна прикордонна служба України (ДПСУ) здійснює охорону державного кордону та боротьбу з нелегальною міграцією. Вона відповідає за контроль перетину кордону, забезпечення прикордонного режиму та запобігання контрабанді.

До структури національної безпеки входять також інші інституції, серед яких:

Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України (ДССЗІ) — забезпечує захист інформації та функціонування урядового зв'язку.

Державне бюро розслідувань (ДБР) — здійснює розслідування злочинів, вчинених посадовими особами правоохоронних органів.

Офіс Генерального прокурора — забезпечує процесуальне керівництво у кримінальних провадженнях.

До нормативного забезпечення інших органів забезпечення національної безпеки можна також додати:

Закон України "Про національну безпеку України" від 21 червня 2018 року № 2469-VIII – визначає систему забезпечення національної безпеки.

Закон України "Про оборону України" від 6 грудня 1991 року № 1932-XII – регулює діяльність органів оборони.

Закон України "Про правовий режим воєнного стану" від 12 травня 2015 року № 389-VIII – регламентує функції органів забезпечення безпеки під час воєнного стану.

Закон України "Про правовий режим надзвичайного стану" від 16 березня 2000 року № 1550-III – регулює діяльність сил безпеки під час надзвичайних ситуацій.

Успішне забезпечення національної безпеки можливе лише за умови ефективної взаємодії між усіма компонентами інституційної структури. Спільні навчання, обмін інформацією та координація дій дозволяють швидко реагувати на загрози різного характеру. РНБО виконує роль координатора між усіма учасниками системи, що сприяє комплексному підходу до вирішення безпекових завдань.

Таким чином, інституційна структура національної безпеки України є багатокomпонентною та забезпечує всебічний захист національних інтересів у сучасних умовах, що вимагає оперативного реагування на виклики та загрози.

1.3. Аналіз сучасного стану системи національної безпеки України

На сучасному етапі розвитку України національна безпека стикається з численними викликами та загрозами, які мають як внутрішній, так і зовнішній характер. Глобалізація, зростання військової активності у світі, економічна нестабільність та інформаційна війна створюють складне безпекове середовище. Адекватна оцінка основних загроз є необхідною умовою для

формування ефективної системи національної безпеки та прийняття обґрунтованих стратегічних рішень.

Найбільш серйозними *зовнішніми загрозами* для національної безпеки України є військова агресія та гібридна війна. Збройний конфлікт на сході України, анексія Криму та постійне військове протистояння на кордонах створюють безпосередню небезпеку для суверенітету та територіальної цілісності держави. Окрім традиційних збройних загроз, значну роль відіграють кібератаки та інформаційні впливи, які спрямовані на дестабілізацію внутрішньої ситуації, зниження довіри до влади та поширення панічних настроїв у суспільстві.

Значним викликом для національної безпеки є економічний тиск з боку окремих держав та міжнародних угруповань. Санкції, блокування ринків збуту та маніпулювання енергоресурсами створюють передумови економічної нестабільності, що може призвести до соціальної напруженості та зниження обороноздатності.

Інформаційні загрози також посідають вагоме місце у переліку зовнішніх викликів. Інформаційні атаки з боку іноземних держав, маніпуляція суспільною думкою, поширення дезінформації та пропаганди спрямовані на підрив національної єдності, зниження патріотичних настроїв та дестабілізацію політичної ситуації.

Серед *внутрішніх загроз* можна виділити політичну нестабільність, яка виникає через недостатню ефективність державного управління, корупцію, протистояння між гілками влади та політичними силами. Такі процеси призводять до зниження ефективності державної політики та створюють передумови для соціальних конфліктів.

Не менш актуальною є економічна загроза, що проявляється у високому рівні інфляції, зростанні безробіття, нестабільності банківського сектору та нерівномірності економічного розвитку регіонів. Економічна криза може спричинити соціальні протести та підвищити ризик радикалізації певних груп населення.

Соціальні загрози, такі як зниження рівня життя населення, демографічна криза, збільшення соціальної нерівності та нерівномірний доступ до базових послуг, створюють передумови для соціальної напруженості. Внутрішня міграція та зростання кількості внутрішньо переміщених осіб також ускладнюють соціально-економічну ситуацію.

Екологічні загрози виникають через погіршення стану навколишнього середовища, техногенні аварії та недостатню екологічну відповідальність підприємств. Наслідками таких загроз можуть бути екологічні катастрофи, що ставлять під загрозу здоров'я населення та створюють додатковий тиск на систему охорони здоров'я [80].

Особливої уваги заслуговують *гібридні загрози*, що поєднують військові, економічні, інформаційні та політичні чинники. Гібридна війна використовує комбінацію традиційних воєнних дій з інформаційними операціями, кібератаками та економічним тиском. Такий комплексний вплив ускладнює реагування та вимагає застосування міжвідомчих підходів до забезпечення безпеки [34].

Для своєчасного виявлення та аналізу загроз необхідно використовувати інтегровані системи моніторингу та оцінки ризиків. Основні методи оцінки включають:

- ~ аналіз статистичних даних та індикаторів безпеки.
- ~ моделювання потенційних загроз та сценаріїв їх реалізації.
- ~ моніторинг міжнародної ситуації та прогнозування можливих кризових явищ.
- ~ залучення експертів з різних сфер для формування багатофакторного аналізу.

Таким чином, сучасні загрози національній безпеці України мають комплексний характер та охоплюють різні сфери суспільного життя. Поєднання внутрішніх та зовнішніх факторів ризику вимагає ефективної міжвідомчої координації та постійного оновлення стратегій безпеки. Оцінка рівня загроз є основою для формування адекватної політики у сфері національної безпеки, що

спрямована на забезпечення стійкості держави у складних геополітичних умовах [83].

Розуміння природи загроз та їх ідентифікація дозволяють розробити комплекс заходів для нейтралізації небезпек та збереження стабільності суспільного життя. Використання сучасних технологій для моніторингу та аналізу даних сприяє підвищенню готовності держави до протидії різноманітним викликам.

Забезпечення національної безпеки України здійснюється через комплекс механізмів, що включають нормативно-правові, інституційні та оперативні заходи. Ці механізми спрямовані на виявлення загроз, нейтралізацію ризиків та забезпечення стійкості держави до внутрішніх і зовнішніх викликів. Враховуючи складний безпековий контекст, Україна використовує як традиційні методи захисту національних інтересів, так і новітні підходи, що базуються на міжнародному досвіді та сучасних технологіях.

Основою забезпечення національної безпеки є вищезгадана *нормативно-правова база*, яка регулює діяльність усіх суб'єктів безпекового середовища.

Завдяки чіткому нормативно-правовому регулюванню створено юридичну основу для реалізації заходів із забезпечення безпеки, що дозволяє державі оперативно реагувати на виклики та загрози [55].

Інституційний механізм представлений комплексом вищезгаданих державних органів, які забезпечують реалізацію політики національної безпеки.

Взаємодія між інституціями забезпечує комплексний підхід до розв'язання безпекових завдань, що дозволяє оперативно реагувати на внутрішні та зовнішні виклики.

Оперативний механізм забезпечення національної безпеки - цей механізм включає заходи з виявлення, попередження та нейтралізації загроз. Він реалізується через:

~розвідувальну діяльність (Служба зовнішньої розвідки, Головне управління розвідки) для збору інформації про потенційні загрози.

~ контррозвідувальні заходи (СБУ) для нейтралізації шпигунської та терористичної діяльності.

~ антитерористичні операції для локалізації терористичних загроз та ліквідації їхніх осередків.

~ кібербезпеку — захист державних інформаційних систем від кібератак, що здійснюється центром кіберзахисту при РНБО та іншими профільними структурами.

Зважаючи на високий рівень гібридних загроз, особливу увагу приділяють *інформаційній безпеці*. Основні напрямки:

~ моніторинг інформаційного простору для виявлення дезінформації та пропаганди.

~ захист критичної інформаційної інфраструктури.

~ інформаційно-просвітницькі кампанії для підвищення рівня медіаграмотності населення.

Інформаційний механізм дозволяє оперативно реагувати на інформаційні атаки та забезпечити захист національного інформаційного простору [56].

Україна активно співпрацює з міжнародними партнерами, такими як НАТО, ЄС та ООН, що дозволяє використовувати досвід інших країн та отримувати допомогу у сфері безпеки. Основні форми міжнародної взаємодії включають:

~ участь у спільних військових навчаннях для покращення обороноздатності.

~ співпраця у сфері кібербезпеки для захисту критичної інфраструктури.

~ обмін розвідувальною інформацією з міжнародними партнерами для ідентифікації загроз [28].

Таким чином забезпечення національної безпеки України здійснюється за допомогою комплексних механізмів, що включають нормативно-правову базу, інституційну систему, оперативні та інформаційні заходи. Взаємодія між державними структурами забезпечує ефективність реагування на внутрішні та зовнішні виклики. Разом із тим, механізми національної безпеки потребують

постійного вдосконалення та адаптації до нових загроз, що виникають у динамічному глобальному середовищі.

Національна безпека України значною мірою залежить від міжнародного контексту та зовнішньополітичних факторів. У сучасних умовах держава стикається з численними викликами, що обумовлені як зовнішніми загрозами, так і внутрішніми чинниками, які посилюються через глобальні процеси. З огляду на складне геополітичне розташування країни та нестабільність у регіоні, безпекова ситуація залишається напруженою та потребує постійного моніторингу і комплексних заходів реагування [30].

Геополітичні виклики для України є особливо актуальними, оскільки країна знаходиться на межі інтересів кількох світових центрів сили. Зокрема, збройна агресія на сході України та анексія Криму створили серйозну загрозу суверенітету та територіальній цілісності держави, порушуючи основні принципи міжнародного права. Постійна військова присутність на кордонах та можливість нових провокацій залишаються вагомими викликами для обороноздатності. Крім того, зовнішньополітичний тиск з боку окремих держав спрямований на ізоляцію України на міжнародній арені, що негативно впливає на її позиції в міжнародних організаціях [36].

Економічні виклики також посідають важливе місце у контексті національної безпеки. Значною загрозою є залежність від зовнішніх ринків та постачальників енергоносіїв, що створює ризики економічного тиску та шантажу. Енергетична залежність, зокрема від російських ресурсів, залишається однією з головних проблем, що потребує диверсифікації постачань та розвитку альтернативних джерел енергії. Крім того, міжнародні санкції, введені проти агресора, мають подвійний ефект: вони послаблюють економічний потенціал противника, але також частково впливають на економічну ситуацію всередині України. Глобальна економічна нестабільність, що посилюється через пандемію COVID-19, показала вразливість національної економіки до зовнішніх впливів та потребує зміцнення внутрішніх резервів.

Інформаційний простір України є постійним об'єктом атак з боку іноземних держав, що намагаються дестабілізувати ситуацію через кібератаки та інформаційні операції. Такі атаки спрямовані на критичну інфраструктуру, урядові ресурси та фінансові системи, що може призвести до паралічу основних функцій держави. Паралельно з цим відбувається активне поширення пропаганди та дезінформації, спрямованої на підлив національної єдності, формування негативного іміджу країни та маніпуляцію громадською думкою. Така інформаційна війна негативно впливає на соціальну стабільність та загрожує внутрішньополітичній єдності [96].

Міжнародне співробітництво у сфері безпеки стикається з певними проблемами. Хоча Україна активно прагне інтеграції до НАТО та ЄС, деякі держави-партнери виявляють стриманість у наданні військової допомоги, побоюючись погіршення відносин з Росією. Відсутність чіткої колективної стратегії серед західних партнерів часто призводить до непослідовності дій, що знижує ефективність міжнародного тиску на агресора. Крім того, імплементація деяких міжнародних угод залишається недостатньо ефективною, що ускладнює реалізацію конкретних заходів у сфері безпеки [49].

Проблема міграційних потоків також стає вагомим викликом національній безпеці України. Конфлікти на сході призвели до масової внутрішньої міграції, що створює додаткове навантаження на регіони, які приймають переселенців. Внутрішньо переміщені особи часто стикаються з соціально-економічними труднощами, що призводить до соціальної напруженості та збільшує ризики соціального вибуху. Недостатня координація з міжнародними організаціями у цій сфері ускладнює надання належної підтримки переселенцям [65].

Окремо слід виділити правові проблеми у сфері національної безпеки. Незважаючи на численні судові позови до міжнародних інстанцій з боку України щодо притягнення агресора до відповідальності, процеси часто затягуються, а рішення не завжди мають оперативний ефект. Крім того,

ефективність санкційного режиму знижується через спроби окремих країн обійти обмеження або уникнути їх дотримання.

Таким чином, національна безпека України у контексті міжнародних відносин стикається з багатовекторними викликами, що потребують комплексного підходу до вирішення та активної взаємодії з міжнародними партнерами для адаптації до нових загроз. Інтеграція у колективні системи безпеки та зміцнення економічної стійкості є пріоритетами національної політики.

Отже, Національна безпека України є багатогранною системою, що включає військові, політичні, економічні, інформаційні, соціальні та інші компоненти. Забезпечення національної безпеки потребує комплексного підходу, що враховує сучасні виклики та загрози, пов'язані з динамічними змінами у внутрішньому та міжнародному середовищі.

Основу національної безпеки становить нормативно-правове забезпечення, яке регулює діяльність державних органів у цій сфері та визначає основні принципи захисту національних інтересів. Ключові документи, такі як Конституція України, Закон "Про національну безпеку України", Воєнна доктрина та Стратегія національної безпеки, формують правову базу та стратегічні орієнтири у сфері захисту держави.

Інституційна структура національної безпеки охоплює діяльність органів державного управління, військових формувань та правоохоронних органів, які забезпечують оперативне реагування на загрози та управління кризовими ситуаціями. Важливою є міжвідомча координація, що дозволяє узгоджено вирішувати завдання у сфері оборони, правопорядку та громадської безпеки.

Аналіз сучасного стану національної безпеки показав наявність численних загроз, як внутрішнього, так і зовнішнього характеру. Основними викликами залишаються військова агресія, економічна нестабільність, інформаційні атаки та соціальні проблеми. Особливої уваги потребує адаптація до гібридних загроз, які поєднують воєнні, економічні, інформаційні та політичні аспекти.

На сучасному етапі національна безпека України залежить від здатності держави реагувати на комплексні виклики, що потребує розробки нових стратегій, посилення обороноздатності, економічної стабільності та інформаційної захищеності. Водночас міжнародне співробітництво та інтеграція у колективні системи безпеки залишаються стратегічними пріоритетами для забезпечення стійкості держави в умовах глобальної нестабільності.

Таким чином, системний підхід до управління національною безпекою, удосконалення правових та організаційних механізмів, а також розширення міжнародної співпраці дозволяють забезпечити надійний захист національних інтересів та ефективно реагувати на новітні виклики.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

2.1. Стратегічні цілі національної безпеки у сфері оборони та військової політики

Оборонна безпека є одним із ключових компонентів національної безпеки України, що забезпечує захист суверенітету, територіальної цілісності та незалежності держави. На сучасному етапі, враховуючи складний геополітичний контекст та збройний конфлікт на сході країни, формування стратегічних цілей у сфері оборони є важливим завданням національної безпекової політики. Основні пріоритети оборонної безпеки визначаються потребою адаптації до нових викликів та створення ефективної системи оборони держави.

Пріоритет 1: Зміцнення обороноздатності держави.

Зміцнення обороноздатності залишається основним стратегічним пріоритетом, який передбачає підвищення боєготовності та модернізацію Збройних Сил України (ЗСУ). Головна мета — забезпечити здатність ЗСУ оперативно реагувати на військові загрози та ефективно здійснювати оборону держави.

Аналітика показує, що в останні роки значна увага приділяється розвитку інфраструктури ЗСУ, модернізації озброєння та підготовці особового складу. Однак, досвід військових дій на сході України демонструє необхідність посилення механізмів оперативного управління та забезпечення злагодженості між різними родами військ.

Одним із напрямів зміцнення обороноздатності є розширення програм військової підготовки з урахуванням досвіду сучасних збройних конфліктів. Крім того, модернізація техніки та впровадження нових технологій мають на меті забезпечити технологічну перевагу в умовах гібридної війни [51]

Пріоритет 2: Розвиток системи територіальної оборони.

Досвід військової агресії довів важливість наявності ефективної системи територіальної оборони, яка дозволяє забезпечити захист критичної інфраструктури та підтримку оперативного розгортання ЗСУ у разі зовнішнього нападу.

На сьогодні територіальна оборона має на меті створення мережі регіональних підрозділів, які можуть швидко мобілізуватися та виконувати завдання у відповідних зонах відповідальності. Однак існують проблеми із матеріально-технічним забезпеченням цих формувань, що потребує додаткового фінансування та нормативного врегулювання.

Аналітика показує, що ефективна територіальна оборона потребує не лише організаційних змін, але й належного фінансування для забезпечення резервістів та створення логістичної інфраструктури [58].

Пріоритет 3: Поглиблення міжнародного військового співробітництва.

Україна активно співпрацює з міжнародними партнерами з метою зміцнення оборонного потенціалу та впровадження стандартів НАТО. Важливим елементом є спільні військові навчання, що дозволяють підвищити бойову злагодженість та впровадити сучасні методики підготовки військ.

Аналітичні дані свідчать про позитивний ефект від міжнародної військової підтримки, зокрема постачання озброєння та навчання українських військових інструкторами з країн НАТО. Проте залишається проблема недостатньої адаптації міжнародного досвіду до українських реалій, що вимагає більшої уваги з боку командування.

Пріоритет 4: Реформування системи військового управління.

Реформування оборонного сектору передбачає створення сучасної системи управління, що відповідає принципам гнучкості та оперативності. Основний акцент робиться на впровадженні системи цивільного контролю над ЗСУ, що є ключовою вимогою для інтеграції в НАТО.

Однак аналіз показує, що у сфері управління зберігаються значні проблеми, пов'язані з бюрократизацією процесів та повільною адаптацією до

нових стандартів. Необхідним є скорочення дублюючих функцій та посилення відповідальності командирів на місцях.

Пріоритет 5: Розвиток військово-промислового комплексу.

Обороздатність України неможлива без розвинутого військово-промислового комплексу (ВПК), що здатний забезпечити потреби армії в сучасному озброєнні та техніці. На даний момент реалізуються програми з розробки нових зразків озброєння, модернізації техніки та збільшення виробничих потужностей підприємств ВПК.

Втім, аналітичні дані свідчать про брак державних інвестицій у стратегічно важливі проекти та нерівномірний розподіл ресурсів між підприємствами. Для забезпечення стабільності ВПК необхідно впроваджувати програми державно-приватного партнерства та створювати сприятливі умови для залучення інвестицій [58].

Можна зробити висновок, що основні пріоритети оборонної безпеки України формуються на основі аналізу сучасних викликів та загроз, що постали перед державою внаслідок військової агресії та гібридної війни. Зміцнення обороноздатності, розвиток територіальної оборони, поглиблення міжнародної співпраці, реформування військового управління та підтримка ВПК є стратегічними напрямками оборонної політики. Ефективна реалізація цих заходів потребує чіткого планування, стабільного фінансування та активної міжнародної підтримки. Лише системний підхід та стратегічна адаптація до нових викликів дозволять Україні забезпечити належний рівень оборонної безпеки у сучасних умовах

Збройні Сили України (ЗСУ) є основним компонентом системи національної безпеки, що забезпечує обороноздатність держави, захист її суверенітету та територіальної цілісності [1]. Умовах збройного конфлікту на сході країни та загроз зовнішньої агресії роль ЗСУ значно зросла, що вимагає чіткого визначення їх завдань та стратегічних пріоритетів. Основні завдання Збройних Сил формуються на основі національної оборонної політики та враховують сучасні виклики безпеці.

Захист державного суверенітету є основним конституційним обов'язком ЗСУ. У сучасних умовах це завдання передбачає оперативне реагування на військові загрози, зокрема відбиття зовнішньої агресії та проведення оборонних операцій. Збройні Сили зобов'язані забезпечувати охорону державного кордону, особливо в районах, що безпосередньо межують із зоною бойових дій або перебувають під загрозою вторгнення[6].

Аналіз показує, що реалізація цього завдання потребує постійної підтримки бойової готовності підрозділів, регулярного проведення навчань з відпрацювання оборонних дій та підвищення професійної підготовки особового складу. Однак, однією з основних проблем залишається недостатня координація між різними родами військ у ході проведення спільних операцій, що потребує подальшої оптимізації командних структур.

Мобілізаційна готовність є критично важливим завданням ЗСУ, адже від неї залежить здатність оперативно збільшити чисельність бойових підрозділів у разі загострення ситуації. Збройні Сили повинні мати чітко розроблені плани мобілізації, що охоплюють як кадровий, так і технічний потенціал.

У контексті сучасних викликів важливим аспектом є організація територіальної оборони. Враховуючи досвід гібридної війни, територіальна оборона покликана забезпечити захист критичної інфраструктури, транспортних шляхів та адміністративних центрів. Відповідно, ЗСУ мають налагодити співпрацю з місцевими органами влади та добровольчими формуваннями для своєчасного реагування на загрози [58]

Для ефективного виконання оборонних завдань ЗСУ необхідно забезпечити високий рівень боєздатності, що включає технічне переоснащення та модернізацію військової техніки. Основним напрямом є переозброєння сучасними системами управління, новітніми зразками озброєння та засобами зв'язку.

Аналітичні дані свідчать про позитивні зміни у забезпеченні Збройних Сил новими видами зброї, проте проблеми логістичного характеру та недостатність фінансування залишаються актуальними. Для забезпечення

ефективності необхідно оптимізувати процес закупівлі військової техніки та розробити довгострокові програми підтримки ВПК.

Збройні Сили України беруть активну участь у міжнародних миротворчих операціях, що сприяє підвищенню рівня підготовки особового складу та зміцненню міжнародного авторитету України. Участь у таких місіях дозволяє переймати досвід ведення бойових дій у різних умовах та сприяє інтеграції у колективні системи безпеки, зокрема НАТО [49]

Проте варто зазначити, що участь у міжнародних місіях вимагає значних ресурсів, що в умовах тривалого конфлікту на сході країни створює додаткове навантаження на оборонний бюджет. Тому стратегічне планування має враховувати баланс між участю у міжнародних операціях та забезпеченням національної оборони.

Формування кадрового потенціалу та підготовка резервістів є ще одним важливим завданням ЗСУ. Військові навчальні заклади здійснюють підготовку офіцерів та сержантів, але в умовах сучасних бойових дій потребується розробка нових програм підготовки з акцентом на тактичні та спеціальні операції.

Додатково необхідно вдосконалювати систему підготовки резерву, що дозволить оперативно залучати підготовлених бійців у разі мобілізації. Однак, аналіз кадрової політики свідчить про недостатню мотивацію військовослужбовців до проходження служби за контрактом, що вимагає підвищення соціального захисту та матеріального забезпечення.

В умовах активних кібератак та інформаційної війни ЗСУ покликані забезпечувати захист критичних інформаційних систем. Основними завданнями є моніторинг кіберпростору, розробка стратегій кіберзахисту та підготовка спеціалізованих підрозділів для протидії кібератакам.

Проте існує проблема недостатньої підготовки кіберфахівців, що потребує впровадження нових програм підготовки в галузі ІТ-безпеки та посилення технічної оснащеності відповідних підрозділів [96]

Збройні Сили України таким чином мають широкий спектр завдань, що забезпечують обороноздатність держави в умовах сучасних викликів. Основна увага приділяється захисту суверенітету, модернізації технічного оснащення, розвитку територіальної оборони, підготовці кадрів та кіберзахисту. Водночас існує потреба в оптимізації управлінських процесів, удосконаленні логістики та посиленні міжнародного співробітництва. Системний підхід до реалізації цих завдань дозволить Україні підвищити оборонний потенціал та забезпечити стійкість до зовнішніх загроз

У сучасних умовах військове партнерство та участь у системах колективної безпеки стали невід’ємними елементами оборонної політики України. Глобалізація безпекових викликів, поява нових форм гібридних загроз та збройна агресія з боку сусідніх держав змушують переосмислювати роль міжнародної співпраці у забезпеченні національної обороноздатності. Стратегія військового партнерства та колективної безпеки України передбачає активну інтеграцію у міжнародні безпекові структури, зміцнення двосторонніх та багатосторонніх відносин з країнами-партнерами та участь у міжнародних військових місіях [22]

Основною метою військового партнерства є зміцнення національної обороноздатності через використання досвіду, ресурсів та підтримки міжнародних партнерів. Україна прагне побудувати систему оборони на засадах колективної безпеки, що передбачає об’єднання зусиль з союзниками для забезпечення надійного захисту від зовнішніх загроз.

На сьогодні стратегія військового партнерства базується на декількох ключових напрямках: інтеграція до НАТО, співпраця з Європейським Союзом у сфері оборони, розширення двосторонніх військових угод з провідними державами світу та активна участь у миротворчих операціях під егідою ООН та ОБСЄ.

Інтеграція до Північноатлантичного альянсу (НАТО) є пріоритетом оборонної політики України. Зважаючи на агресію з боку Російської Федерації та військову нестабільність на сході, Україна активно реформує свої збройні

сили відповідно до стандартів НАТО. Основними завданнями на цьому напрямі є гармонізація військових структур, вдосконалення системи управління та підвищення взаємосумісності підрозділів ЗСУ з арміями країн-членів Альянсу.

Аналіз показує, що за останні роки значно зросла інтенсивність спільних навчань українських військових з підрозділами НАТО, таких як "Sea Breeze", "Rapid Trident" та інші. Це дозволяє не лише підвищити бойову злагодженість, а й адаптувати національні військові стандарти до міжнародних норм. Однак, процес інтеграції ускладнюється політичними та економічними факторами, що вимагає посилення дипломатичної роботи та активізації реформ [98] [22] .

Україна також активно розвиває військове співробітництво з Європейським Союзом у рамках спільної політики безпеки та оборони (СПБО). Основна увага приділяється підвищенню кібербезпеки, протидії тероризму та обміну інформацією щодо воєнних загроз.

Участь у європейських програмах підвищує спроможність України виявляти та реагувати на новітні загрози, включаючи кібератаки та інформаційні операції. Проте обмеженість фінансових ресурсів та різні політичні позиції всередині ЄС іноді створюють труднощі у реалізації спільних проєктів.

Україна активно зміцнює оборонне партнерство з окремими країнами, зокрема зі Сполученими Штатами Америки, Великою Британією, Канадою, Польщею, Литвою та Туреччиною. Двосторонні угоди дозволяють отримувати військово-технічну допомогу, проходити навчання у кращих військових академіях світу та проводити спільні військові навчання.

Аналітичні дані свідчать про позитивний ефект від отримання сучасних озброєнь та техніки, таких як протитанкові комплекси "Javelin" та безпілотники "Bayraktar", що значно підвищують оборонний потенціал ЗСУ. Разом з тим, ефективність співпраці залежить від політичної волі партнерів та здатності України виконувати зобов'язання у сфері військових реформ.

Україна продовжує активно брати участь у миротворчих операціях під егідою ООН та ОБСЄ. Це сприяє підвищенню бойового досвіду українських

військових та зміцненню міжнародного авторитету держави. Участь у місіях надає можливість налагоджувати співпрацю з іншими країнами та отримувати практичний досвід ведення бойових дій у складних умовах [98]

Попри це, участь у миротворчих операціях потребує значних ресурсів та створює додаткове навантаження на оборонний бюджет країни, що вимагає оптимізації витрат та підвищення ефективності використання людського потенціалу.

Стратегія військового партнерства та колективної безпеки України спрямована на зміцнення оборонного потенціалу держави через активну інтеграцію до міжнародних безпекових структур. Інтеграція до НАТО, співпраця з Європейським Союзом, двосторонні домовленості з провідними державами та участь у міжнародних миротворчих місіях дозволяють Україні посилити свою обороноздатність та адаптуватися до нових викликів.

Проте реалізація цих завдань потребує комплексного підходу, який включає удосконалення системи військового управління, модернізацію технічного оснащення та розвиток кадрового потенціалу. Послідовне впровадження міжнародних стандартів та налагодження стійкого військово-політичного партнерства сприятиме підвищенню національної безпеки в умовах сучасних геополітичних викликів [74]

Таким чином, стратегічні цілі національної безпеки України у сфері оборони передбачають системний підхід до зміцнення обороноздатності через модернізацію ЗСУ, розвиток територіальної оборони та поглиблення міжнародного військового співробітництва.

Зміцнення обороноздатності потребує не лише технічного переоснащення, а й вдосконалення системи військового управління, що забезпечить оперативність ухвалення рішень та координацію дій у кризових ситуаціях. Важливим елементом є адаптація міжнародного досвіду, зокрема впровадження стандартів НАТО у підготовці особового складу та організації оборонних операцій.

Реалізація стратегії військового партнерства повинна включати як двосторонню співпрацю з ключовими партнерами (США, Велика Британія, Польща), так і інтеграцію у колективні системи безпеки (НАТО, ЄС). Такий підхід дозволить забезпечити мобільність, злагодженість та технологічну перевагу українських збройних сил у сучасних умовах безпекових викликів.

Зважаючи на динамічні зміни у світовій безпековій ситуації, стратегія національної оборонної політики повинна залишатися гнучкою та адаптивною до нових викликів. Лише комплексне підвищення оборонного потенціалу дозволить забезпечити стійкість держави перед зовнішніми загрозами.

2.2. Стратегічні цілі економічної та енергетичної безпеки України

Економічна безпека є однією з ключових складових національної безпеки України, оскільки стабільність економіки забезпечує розвиток держави, зміцнення її обороноздатності та соціальної стабільності. У сучасних умовах економічна безпека є комплексним явищем, що включає захист фінансової системи, стійкість промислового комплексу, продовольчу незалежність та енергетичну стабільність.

Україна стикається з численними економічними викликами, які можуть дестабілізувати фінансову систему та вплинути на життєздатність держави. Серед основних загроз можна виділити:

- ~ зовнішньоекономічний тиск та санкції, що можуть призвести до обмеження доступу до зовнішніх ринків або фінансових ресурсів.

- ~ залежність від іноземного капіталу, що створює ризики втрати економічного суверенітету у разі фінансових криз.

- ~ коливання світових цін на сировину та енергоносії, що безпосередньо впливають на економічну стабільність, враховуючи експортно орієнтовану економіку України.

- ~ високий рівень зовнішнього боргу, що обмежує можливості фінансування внутрішніх проєктів та збільшує залежність від міжнародних кредиторів.

~ недостатня диверсифікація економіки, що робить її вразливою до криз у окремих галузях.

~ корупція та тіньова економіка, що знижують ефективність державного управління та призводять до втрати ресурсів [77] .

Основною стратегічною метою економічної безпеки України є забезпечення стабільності національної економіки через диверсифікацію виробництва, розвиток внутрішнього ринку, зміцнення фінансового сектору та зниження залежності від зовнішніх факторів.

З метою зміцнення економічної стабільності пріоритетними напрямками є:

1. Розвиток національного промислового комплексу - основна увага має приділятися підтримці стратегічних галузей, таких як машинобудування, агропромисловий комплекс та оборонна промисловість. Збереження та модернізація промислового потенціалу сприяє підвищенню економічної автономії держави.

2. Забезпечення фінансової стійкості - досягнення макроекономічної стабільності вимагає раціональної монетарної політики, підтримки національної валюти та мінімізації бюджетного дефіциту. Державна політика має бути спрямована на зменшення боргового навантаження та оптимізацію податкової системи.

3. Захист внутрішнього ринку. В цьому напрямку ефективна митна політика та боротьба з контрабандою дозволяють захистити національного виробника та забезпечити надходження до державного бюджету. Важливо також стимулювати локальне виробництво через податкові пільги та програми підтримки малого та середнього бізнесу.

4. Економічна інтеграція з ЄС та іншими міжнародними партнерами, і поглиблення торговельно-економічних відносин дозволяє диверсифікувати зовнішньоекономічні зв'язки та знизити залежність від окремих ринків. Використання переваг Угоди про асоціацію з ЄС сприяє впровадженню європейських стандартів у національне виробництво.

5. Боротьба з корупцією та тіньовою економікою також є надзвичайно важливою. Впровадження електронного урядування та прозорих процедур державних закупівель сприяє мінімізації корупційних ризиків та підвищенню довіри до фінансової системи [77], [100] .

На сьогодні економічна безпека України залишається вразливою через декілька факторів. З одного боку, зростання внутрішнього валового продукту (ВВП) та збільшення експорту свідчать про позитивні тенденції. З іншого боку, високий рівень інфляції та зовнішня заборгованість обмежують економічні можливості держави. Особливо складною є ситуація у фінансовому секторі, де банківська система стикається з проблемами ліквідності та недостатньою капіталізацією.

Під час пандемії COVID-19 економічні ризики суттєво зросли через скорочення ділової активності та збільшення державних витрат на соціальну підтримку. Проте впровадження антикризових заходів дозволило стабілізувати основні макроекономічні показники, хоча довгострокові наслідки ще потребують комплексного аналізу [38] [

З метою покращення економічної стабільності необхідно реалізувати комплекс заходів, що включають:

- ~ підтримку інноваційного розвитку через стимулювання наукових досліджень та технологічних стартапів.

- ~ забезпечення енергетичної незалежності через розвиток альтернативної енергетики та оптимізацію використання природних ресурсів.

- ~ підвищення інвестиційної привабливості через покращення бізнес-клімату та захист прав інвесторів.

- ~ поглиблення економічної інтеграції з міжнародними ринками для зниження залежності від окремих економічних партнерів [40].

Отже, забезпечення економічної безпеки України є складним завданням, що вимагає комплексного підходу та системного моніторингу ризиків. У сучасних умовах важливо зосередитися на зміцненні національного виробництва, стабілізації фінансової системи та розвитку внутрішнього ринку.

Активне співробітництво з міжнародними партнерами та імплементація європейських стандартів дозволять підвищити стійкість економіки до глобальних викликів. Лише системні заходи та стратегічне планування сприятимуть створенню міцного економічного фундаменту національної безпеки.

Енергетична безпека є важливим елементом національної безпеки України, оскільки забезпечення стабільного енергопостачання безпосередньо впливає на економічний розвиток, соціальну стабільність та обороноздатність держави. На сучасному етапі одним із головних викликів енергетичній безпеці України залишається залежність від зовнішніх постачальників енергоносіїв, що створює ризики шантажу та обмеження доступу до стратегічно важливих ресурсів.

Залежність від імпорту енергоносіїв історично склалася через обмеженість власних ресурсів та інфраструктурну прив'язаність до постачальників зі східного напрямку. Основна проблема полягає у високій залежності від імпорту природного газу та нафти, що постачаються з території Російської Федерації. Енергетичний тиск через економічні санкції, газові контракти та транзитні обмеження створює суттєві загрози для стабільності національної економіки.

Крім того, монополізація енергетичних ринків окремими постачальниками значно обмежує можливості маневру та ускладнює формування альтернативних маршрутів постачання. Під час політичних конфліктів така залежність може перетворитися на інструмент тиску на державу, що особливо небезпечно в умовах воєнної агресії [99] .

Для зниження залежності від зовнішніх постачальників енергетична політика України має базуватися на кількох основних пріоритетах: диверсифікація джерел енергії, енергоефективність, розвиток внутрішніх ресурсів та інтеграція до європейського енергетичного простору.

Диверсифікація джерел енергії є ключовим напрямом забезпечення енергетичної безпеки. Україна активно працює над створенням альтернативних

маршрутів постачання енергоресурсів. Зокрема, побудова нових інтерконекторів з країнами ЄС дозволяє отримувати газ з європейських ринків через реверсні потоки. Впровадження угод на постачання скрапленого природного газу (СПГ) через термінали в сусідніх країнах також сприяє зменшенню залежності від російського газу[64].

Розвиток внутрішніх енергетичних ресурсів є ще одним важливим аспектом енергетичної стратегії. Збільшення видобутку вуглеводнів на території України, зокрема у Карпатському регіоні та на шельфі Чорного моря, дозволяє зменшити потребу в імпорті. Також держава стимулює розвиток відновлюваних джерел енергії — сонячної, вітрової та біоенергетики, що поступово збільшує частку зеленої енергетики у загальному енергобалансі.

Енергоефективність та зменшення енергозатратності економіки також відіграють ключову роль у забезпеченні енергетичної безпеки. Зниження споживання газу на підприємствах, оптимізація енергоспоживання у житлово-комунальному секторі та впровадження енергоефективних технологій сприяють скороченню потреби в імпортних ресурсах. Реалізація державних програм з енергоефективності дозволяє значно скоротити обсяги споживання енергоносіїв, зокрема шляхом модернізації інфраструктури та впровадження інноваційних технологій у виробництві.

Одним із стратегічних напрямів забезпечення енергетичної безпеки є інтеграція енергетичної системи України до європейського простору. Приєднання до енергетичної спільноти ЄС дозволяє Україні використовувати переваги спільного енергетичного ринку, отримуючи доступ до стабільних поставок та різних джерел енергії. Також співпраця з Європейським Союзом передбачає синхронізацію енергетичних стандартів та розвиток спільних проєктів з модернізації інфраструктури [113].

Попри досягнуті успіхи у диверсифікації поставок та розвитку відновлюваних джерел енергії, енергетична безпека України все ще залишається вразливою. Зокрема, недостатня модернізація газотранспортної системи та значна зношеність електромереж створюють ризики аварій та

техногенних катастроф. Крім того, значна частка вугільної генерації продовжує негативно впливати на екологічний стан регіонів.

Останні аналітичні дані свідчать, що, незважаючи на збільшення видобутку власного газу, його частка у загальному балансі залишається недостатньою для повного забезпечення внутрішніх потреб. Однак позитивною тенденцією є зростання обсягів зеленої енергетики, що сприяє зниженню вуглецевого сліду та зменшенню залежності від викопного палива [64].

Таким чином забезпечення енергетичної безпеки України потребує комплексного підходу, що включає диверсифікацію постачальників, збільшення внутрішнього видобутку, розвиток відновлюваних джерел енергії та підвищення енергоефективності. Інтеграція у європейський енергетичний простір є перспективним напрямом, який дозволить зменшити залежність від окремих країн та забезпечити стійкість енергосистеми. Проте реалізація цих завдань вимагає системної модернізації інфраструктури, ефективного управління енергетичними ресурсами та міжнародної підтримки для впровадження новітніх технологій. Лише за умови комплексного підходу до енергетичної політики можна забезпечити стабільність національної економіки та захистити стратегічні інтереси держави.

Ефективна реалізація стратегій економічної та енергетичної безпеки України вимагає комплексного підходу, що передбачає розробку та впровадження дієвих механізмів управління, моніторингу та контролю за досягненням поставлених цілей. В умовах глобальних викликів та внутрішніх економічних труднощів, держава повинна використовувати інноваційні підходи та інтегрувати міжнародний досвід для забезпечення стійкості економіки та енергетичної незалежності.

Основою економічної безпеки є збалансоване управління макроекономічними процесами, що спрямоване на підтримку стабільності національної економіки. Головним механізмом реалізації економічної стратегії є державна економічна політика, яка включає заходи фіскального та монетарного характеру. Зокрема, держава повинна забезпечувати

збалансованість державного бюджету, ефективне управління державним боргом та створення сприятливих умов для залучення інвестицій. Фіскальна політика має спрямовуватися на раціональне використання бюджетних ресурсів, особливо у критично важливих сферах, таких як інфраструктура, оборона та соціальний захист [29].

Монетарна політика є іншим важливим механізмом забезпечення економічної безпеки. Національний банк України повинен проводити політику гнучкого валютного курсу, що дозволяє уникнути різких коливань на валютному ринку та підтримувати стабільність національної валюти. Контроль інфляції та забезпечення доступності кредитних ресурсів для підприємств сприяють зміцненню фінансової стійкості економіки. Водночас важливим є формування адекватної процентної політики, яка б стимулювала інвестиції у стратегічно важливі галузі [68].

В умовах сучасних викликів значну увагу слід приділяти інвестиційній політиці. Створення сприятливого інвестиційного клімату можливе через впровадження прозорих процедур реєстрації бізнесу, зменшення бюрократичних бар'єрів та захист прав інвесторів. Для залучення іноземних інвестицій необхідно активно використовувати механізми державно-приватного партнерства та розробляти інвестиційні програми з чітким розподілом ризиків між державою та приватним сектором. Важливим напрямом є забезпечення стабільності правового поля, зокрема щодо захисту власності та дотримання контрактних зобов'язань [78].

Щодо енергетичної безпеки, ключовими механізмами реалізації стратегії є диверсифікація джерел енергії та розвиток внутрішнього енергетичного потенціалу. Для цього важливо активізувати використання відновлюваних джерел енергії, зокрема сонячної, вітрової та біоенергетики. Державна політика у цій сфері має передбачати надання пільг для інвесторів у "зелену" енергетику, створення інфраструктури для зберігання енергії та підтримку наукових досліджень у сфері енергоефективності. Водночас розвиток традиційних

джерел, таких як видобуток природного газу та нафти на території України, повинен поєднуватися з мінімізацією екологічних ризиків.

Важливим механізмом є забезпечення енергоефективності на промислових підприємствах та в житлово-комунальному секторі. Це передбачає впровадження сучасних технологій теплоізоляції, модернізацію інженерних систем та підтримку проектів з підвищення енергоефективності. Запровадження енергоаудиту на державних підприємствах дозволить оцінити поточний рівень енергоспоживання та розробити плани оптимізації витрат [48].

Іншим важливим аспектом є інтеграція України до європейського енергетичного простору. Приєднання до європейської енергетичної мережі (ENTSO-E) дозволяє посилити енергетичну стійкість через синхронізацію систем електропостачання з країнами ЄС. Цей процес потребує модернізації національної енергосистеми та підвищення технічних стандартів. Участь у спільних проектах з транспортування енергії дозволяє знизити залежність від окремих постачальників.

Контроль за реалізацією економічних та енергетичних стратегій здійснюється через систему моніторингу та оцінки ефективності. Регулярні звіти про виконання стратегічних планів дозволяють вчасно коригувати напрямки політики та враховувати нові виклики. Аналітичний підхід до оцінки результатів дозволяє виявити як досягнення, так і проблемні аспекти реалізації стратегій.

Важливою умовою успішної реалізації є забезпечення міжвідомчої координації, що дозволяє залучити всі зацікавлені сторони до процесу ухвалення рішень. Спільні робочі групи, що включають представників уряду, бізнесу та громадянського суспільства, сприяють обговоренню актуальних проблем та пошуку спільних рішень [54].

Таким чином, механізми реалізації економічних та енергетичних стратегій України базуються на системному підході до управління ресурсами та забезпечення стабільності. Комплекс заходів, спрямованих на зниження

залежності від зовнішніх постачальників, підвищення енергоефективності та підтримку національного виробництва, дозволяє зберегти економічну стійкість навіть у складних геополітичних умовах. Ефективне управління економічними та енергетичними процесами забезпечує стабільний розвиток та захист національних інтересів.

Отже, забезпечення економічної та енергетичної безпеки України є стратегічно важливим завданням у контексті сучасних глобальних викликів. Основні напрями економічної безпеки передбачають зміцнення національного виробництва, стабілізацію фінансової системи та оптимізацію державного управління. Зменшення залежності від зовнішніх економічних факторів потребує активізації внутрішніх інвестиційних ресурсів та залучення іноземних партнерів у стратегічні проєкти.

Енергетична безпека базується на принципах диверсифікації постачальників енергоносіїв, розвитку відновлюваних джерел енергії та підвищення енергоефективності. Інтеграція до європейського енергетичного ринку дозволяє зміцнити стійкість енергосистеми та знизити залежність від окремих постачальників.

Механізми реалізації стратегій мають бути орієнтовані на довгострокову перспективу з акцентом на цифровізацію економічних процесів, впровадження новітніх технологій у сферу енергетики та активне співробітництво з міжнародними партнерами. Лише комплексний підхід та системна реалізація стратегічних заходів дозволять Україні створити стабільну економічну платформу та забезпечити енергетичну незалежність у сучасних геополітичних умовах.

2.3. Аналіз зовнішньополітичних стратегічних пріоритетів забезпечення безпеки держави

Зовнішня політика України тісно пов'язана із забезпеченням національної безпеки, адже в умовах глобалізації та зростання міжнародних загроз зовнішньополітична активність держави є важливим фактором захисту національних інтересів. На сучасному етапі зовнішньополітичні пріоритети України формуються на основі прагнення зміцнити обороноздатність, забезпечити економічну стабільність та підтримати демократичний розвиток у співпраці з міжнародними партнерами.

Головним пріоритетом зовнішньої політики України є інтеграція у європейський та євроатлантичний простір. Після Революції Гідності стратегічний курс на членство в Європейському Союзі та НАТО набув принципового значення для державної політики. Інтеграція до ЄС означає не лише економічне зближення, але й впровадження стандартів демократичного управління та верховенства права. Зовнішня політика в цьому напрямку спрямована на укладення угод про співпрацю, гармонізацію законодавства з європейськими нормами та активну участь у програмах ЄС, таких як Східне партнерство [62].

Не менш важливим є курс на євроатлантичну інтеграцію, який передбачає наближення до стандартів НАТО та зміцнення оборонного потенціалу. Участь у навчаннях Альянсу, адаптація збройних сил до міжнародних стандартів та формування спільних оборонних ініціатив сприяють підвищенню рівня безпеки в регіоні. Україна позиціонує себе як активного партнера НАТО, що дозволяє отримувати військово-технічну допомогу та доступ до новітніх технологій оборони[105].

Іншим важливим напрямом зовнішньої політики є зміцнення двосторонніх відносин з ключовими міжнародними партнерами, такими як Сполучені Штати Америки, Канада, Велика Британія, Польща, Туреччина та Литва. Співпраця з цими країнами дозволяє отримати підтримку у питаннях оборони, економічного розвитку та захисту прав людини. Зокрема, стратегічне партнерство зі США забезпечує можливості військової підтримки та технічної

модернізації Збройних Сил України. Польща та країни Балтії, як найближчі союзники в регіоні, активно підтримують Україну на міжнародній арені та сприяють формуванню антипутінської коаліції в Європі.

Зовнішньополітична стратегія також орієнтована на активну участь у міжнародних організаціях, таких як ООН, ОБСЄ, Рада Європи та Чорноморська економічна співпраця. Головне завдання — використання цих платформ для захисту інтересів України на міжнародній арені, зокрема шляхом винесення питання окупації Криму та збройної агресії на сході на порядок денний міжнародних інституцій. Активна дипломатична робота дозволяє консолідувати міжнародну підтримку та застосовувати санкційний тиск на державу-агресора .

Україна прагне розширювати співробітництво в рамках регіональних ініціатив, таких як Люблінський трикутник (Україна-Польща-Литва) та Асоційоване тріо (Україна-Молдова-Грузія). Такі формати дозволяють координувати зусилля у сфері безпеки, обміну розвідувальною інформацією та реалізовувати спільні проекти з розвитку інфраструктури. Активна участь у таких ініціативах сприяє консолідації регіональних зусиль у протидії агресії та зміцненню економічної стійкості[42].

Окремо слід зазначити важливість зовнішньоекономічної політики як елемента національної безпеки. Економічна співпраця з ЄС, Китаєм, Туреччиною та країнами Близького Сходу дозволяє диверсифікувати ринки збуту та зменшити залежність від російського ринку. Торговельні угоди з ЄС, зокрема Угода про асоціацію, відкривають нові можливості для українських виробників, що сприяє зміцненню економічного потенціалу.

Зовнішньополітична стратегія також включає протидію дезінформації та інформаційним атакам з боку агресора. Для цього Україна активно співпрацює з міжнародними організаціями з протидії пропаганді та кібератакам, зокрема в рамках співпраці з Європейським Союзом та НАТО. Захист інформаційного простору стає ключовим елементом зовнішньої політики у контексті гібридних загроз [60].

Іншим важливим вектором стратегічного партнерства є співпраця з Європейським Союзом. Інтеграція у європейський простір безпеки означає не лише економічну стабільність, але й активну участь у системі колективної безпеки ЄС. Головною платформою для такої співпраці є Угода про асоціацію між Україною та ЄС, яка визначає принципи економічної та політичної конвергенції.

Одним із ключових аспектів співпраці з ЄС є участь у спільній політиці безпеки та оборони (СПБО), що спрямована на розвиток оборонного потенціалу країн-членів та партнерів. Україна бере участь у європейських безпекових проєктах, зокрема у місіях з підтримання миру та стабілізації в різних регіонах. Крім того, підписання угод про участь у військово-технічних програмах ЄС дозволяє Україні залучати фінансування на модернізацію оборонного комплексу.

ЄС також підтримує Україну у протидії гібридним загрозам, зокрема у сфері кібербезпеки. Під час активних кібератак на державні ресурси України ЄС надавав технічну допомогу та експертні консультації. Залучення до європейських програм з кіберзахисту сприяє підвищенню стійкості державних інформаційних систем та забезпечує своєчасне реагування на кіберінциденти.

Не менш важливим є співробітництво у сфері енергетичної безпеки [104]. Європейський Союз підтримує Україну у зниженні залежності від російських енергоносіїв через розвиток альтернативних джерел енергії та інтеграцію до європейського енергетичного ринку. Синхронізація енергетичних систем з ENTSO-E та участь у проєктах зі збільшення реверсних поставок газу дозволяють зменшити енергетичні ризики [103].

Попри значний прогрес у співпраці з НАТО та ЄС, залишається низка проблем. По-перше, процес адаптації національної безпекової політики до міжнародних стандартів потребує значних зусиль та ресурсів. По-друге, не всі країни-члени НАТО та ЄС підтримують швидку інтеграцію України через геополітичні побоювання. Водночас політичні зміни у деяких європейських

державих можуть призвести до зменшення рівня підтримки України на міжнародній арені.

Проте позитивним сигналом є посилення двосторонніх контактів та підписання нових угод про стратегічне партнерство. Розширення співпраці у сфері оборони, зокрема через створення спільних військових підрозділів та участь у багатонаціональних оперативних групах, дозволяє зміцнити обороноздатність України [67].

Отже, стратегічні партнерства України з НАТО та ЄС є основою національної безпеки в умовах сучасних викликів. Інтеграція до європейських та євроатлантичних структур сприяє зміцненню оборонного потенціалу, підвищенню економічної стабільності та зменшенню енергетичної залежності. Проте успішна реалізація цих завдань вимагає системної роботи у напрямку гармонізації стандартів, модернізації збройних сил та активної дипломатичної діяльності для забезпечення стійкої підтримки з боку міжнародних партнерів [107].

Міжнародне співробітництво у сфері безпеки є одним із ключових компонентів забезпечення національної безпеки України, особливо в умовах гібридних загроз та зовнішньої агресії. У сучасному глобалізованому світі ефективне реагування на безпекові виклики можливе лише за умови тісної взаємодії з міжнародними партнерами та організаціями. Україна активно розвиває міжнародне співробітництво з метою зміцнення оборонного потенціалу, підтримки політичної стабільності та забезпечення економічної стійкості.

Україна крім вищезгаданого також активно розвиває регіональне співробітництво, що сприяє зміцненню колективної безпеки у Східній Європі та Чорноморському регіоні. Важливу роль відіграє Люблінський трикутник (Україна-Польща-Литва), що сприяє координації безпекової політики та проведенню спільних військових навчань. Інший формат — Асоційоване тріо (Україна-Молдова-Грузія) — спрямований на узгодження зусиль у напрямку європейської інтеграції та протидії зовнішнім загрозам.

Двосторонні стратегічні партнерства з державами-партнерами, такими як США, Велика Британія, Канада, Туреччина, дозволяють залучати військово-технічну допомогу, обмінюватися досвідом у питаннях військової підготовки та отримувати підтримку у питаннях реформування оборонного сектору. Зокрема, військово-технічна співпраця з Туреччиною включає закупівлю безпілотників "Bayraktar", що значно підвищують бойовий потенціал ЗСУ [90].

Незважаючи на активний розвиток міжнародного співробітництва, існують певні виклики. По-перше, неоднозначна позиція окремих міжнародних акторів щодо конфлікту на сході України призводить до непослідовної підтримки. По-друге, затягування процедур ухвалення рішень у міжнародних організаціях може впливати на оперативність допомоги. Водночас внутрішні реформи у сфері оборони не завжди встигають за міжнародними зобов'язаннями.

Перспективи міжнародного співробітництва у сфері безпеки пов'язані з поглибленням інтеграції до систем колективної безпеки та розширенням двосторонніх стратегічних угод. Залучення до спільних проєктів з модернізації оборонних потужностей та участь у миротворчих місіях дозволять Україні посилити свою безпеку та вплив на міжнародній арені [41].

Таким чином, зовнішньополітичні пріоритети України спрямовані на зміцнення національної безпеки через активну інтеграцію до європейських та євроатлантичних структур, розширення міжнародного співробітництва та розвиток стратегічних партнерств. Основними напрямками євроатлантичної інтеграції є гармонізація військових стандартів з нормами НАТО, участь у спільних навчаннях та розширення військово-технічної співпраці.

Співпраця з Європейським Союзом передбачає поглиблення політичної, економічної та безпекової інтеграції, що сприяє підвищенню стійкості України до гібридних загроз. Активна участь у регіональних безпекових ініціативах, таких як Люблінський трикутник та Асоційоване тріо, дозволяє консолідувати зусилля щодо протидії агресії.

Реалізація цих пріоритетів вимагає адаптації національної стратегії до нових викликів та посилення дипломатичної активності.

Міжнародне співробітництво є ключовим фактором зміцнення національної безпеки України. Участь у міжнародних організаціях та стратегічні партнерства з НАТО і ЄС сприяють підвищенню оборонного потенціалу та стабільності держави.

Таким чином, проведений аналіз дозволяє сформулювати основні висновки щодо реалізації стратегічних пріоритетів у забезпеченні безпеки держави.

По-перше, оборонна безпека України є одним з ключових пріоритетів державної політики, що обумовлено військовою агресією з боку Російської Федерації та необхідністю адаптації до нових викликів гібридної війни. Забезпечення національної безпеки України потребує комплексного підходу, що включає співпрацю з міжнародними партнерами, модернізацію оборонних структур та економічне зміцнення. Розширення стратегічних партнерств з НАТО та ЄС, а також активна участь у міжнародних безпекових ініціативах дозволяють посилити стійкість держави в умовах глобальних викликів

По-друге, економічна безпека України залежить від здатності держави протистояти зовнішньоекономічним загрозам та забезпечити стабільність національної економіки. Основні пріоритети економічної безпеки полягають у зниженні залежності від зовнішніх ринків, диверсифікації економіки, розвитку внутрішнього виробництва та забезпеченні макроекономічної стабільності. Державна політика повинна бути спрямована на підтримку стратегічних галузей економіки, зменшення боргового навантаження та впровадження інноваційних підходів до управління фінансовими ресурсами.

Енергетична безпека є важливим елементом національної безпеки, оскільки забезпечення стабільного постачання енергоносіїв впливає на соціально-економічний розвиток та стійкість держави. Зниження залежності від зовнішніх постачальників енергоносіїв є одним із основних пріоритетів енергетичної політики. Україна активно працює над диверсифікацією джерел

енергії, розвиває власний енергетичний потенціал та впроваджує заходи з енергоефективності. Інтеграція до європейського енергетичного простору та підтримка відновлюваних джерел енергії є стратегічно важливими кроками для забезпечення енергетичної незалежності.

Зовнішньополітична безпека України базується на формуванні стратегічних партнерств з ключовими міжнародними організаціями та державами. Основними зовнішньополітичними пріоритетами є інтеграція до НАТО та ЄС, розвиток стратегічного партнерства з США, Канадою, Великою Британією та країнами Балтії. Міжнародне співробітництво у сфері безпеки дозволяє зміцнити оборонний потенціал та забезпечити підтримку міжнародної спільноти у протидії зовнішнім загрозам. Активна участь у міжнародних миротворчих операціях сприяє підвищенню бойового досвіду та зміцненню міжнародного авторитету України.

Отже, реалізація стратегічних цілей національної безпеки України потребує комплексного підходу та поєднання заходів у сфері оборони, економіки, енергетики та зовнішньої політики. Інтеграція до міжнародних безпекових структур, розвиток внутрішнього потенціалу та адаптація до новітніх викликів дозволять Україні забезпечити стійкість національної безпеки в умовах сучасних геополітичних викликів. Водночас успішна реалізація стратегічних пріоритетів вимагає системного підходу, посилення міжвідомчої координації та використання міжнародного досвіду для зміцнення національного безпекового потенціалу.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

3.1. Вдосконалення механізмів державного управління у сфері національної безпеки

Забезпечення національної безпеки України в умовах сучасних викликів вимагає ефективного державного управління, яке здатне оперативно реагувати на внутрішні та зовнішні загрози. Проте аналіз сучасного стану системи управління безпекою свідчить про низку проблем, що знижують ефективність прийняття рішень та реалізації стратегічних заходів. Зокрема, це пов'язано з надмірною централізацією, бюрократизацією процесів, недостатньою координацією між різними органами та дублюванням функцій. У такій ситуації реформування структур державного управління безпекою є актуальним завданням національної політики.

Основна проблема чинної системи управління безпекою полягає у складній багаторівневій структурі, що призводить до затримок у прийнятті рішень та неузгодженості між відомствами. Крім того, в умовах гібридних загроз існуючі моделі управління часто виявляються неефективними через їхню статичність та недостатню адаптацію до нових викликів. Сучасний стан системи національної безпеки потребує створення гнучкої, адаптивної та оперативної моделі управління, яка забезпечить міжвідомчу координацію та інтеграцію ресурсів [88].

Першим кроком у реформуванні системи управління безпекою є оптимізація структури державних органів, що відповідають за реалізацію безпекової політики. Необхідно провести аудит функцій різних відомств з метою усунення дублювання та посилення відповідальності за конкретні напрями діяльності. Зокрема, реформування потребують такі ключові інституції, як Рада національної безпеки і оборони України (РНБО), Міністерство оборони, Служба безпеки України (СБУ) та інші силові відомства.

Одним із важливих аспектів реформування є централізація стратегічного планування при децентралізації оперативного управління. Це означає, що стратегічні рішення повинні ухвалюватися на рівні РНБО та профільних міністерств, а їх практична реалізація має здійснюватися регіональними органами на основі єдиних стандартів. Такий підхід дозволить уникнути бюрократичних затримок та підвищити оперативність у реагуванні на загрози [82].

Іншим напрямом реформування є створення єдиного координаційного центру, який би відповідав за моніторинг безпекової ситуації, обробку розвідувальної інформації та ухвалення термінових рішень. З огляду на це доцільно створити Центральне агентство стратегічного управління безпекою (ЦАСУБ), яке забезпечуватиме аналітичну підтримку прийняття рішень та координуватиме діяльність силових структур у кризових ситуаціях.

Також важливим напрямом реформування є розробка нової системи кадрового забезпечення органів безпеки. На сьогодні спостерігається недостатня підготовленість управлінського персоналу до роботи в умовах гібридних загроз. Тому необхідно створити навчальні центри з підготовки кадрів для системи національної безпеки, де особлива увага приділятиметься аналітичним методам управління, управлінню кризами та міжнародному співробітництву [24].

Зважаючи на швидкі зміни безпекової ситуації, особливо актуальним є впровадження цифрових технологій у систему управління. Використання сучасних інформаційно-аналітичних платформ дозволить автоматизувати процеси моніторингу та аналізу загроз, забезпечити швидку обробку великих масивів даних та покращити координацію між структурами. Зокрема, доцільним є створення Національної системи безпекового моніторингу (НСБМ), яка б об'єднала інформаційні потоки з різних відомств в єдину базу даних.

Впровадження автоматизованих систем підтримки ухвалення рішень дозволить прискорити аналіз ризиків та формування відповідних заходів

реагування. Використання штучного інтелекту для моделювання кризових сценаріїв сприятиме своєчасному виявленню потенційних загроз та їх нейтралізації.

Реформування системи державного управління безпекою може зіткнутися з низкою проблем. Зокрема, існує опір змінам з боку окремих відомств, що звикли до традиційної ієрархії управління. Крім того, впровадження нових технологій потребує значних фінансових ресурсів та адаптації кадрів до нових методів роботи. Ризиком також є відсутність єдиного бачення щодо структури оновленої системи управління з боку різних політичних сил [88]..

Отже, реформування структур державного управління безпекою є необхідним кроком для забезпечення стійкості національної безпеки в умовах сучасних викликів. Основними завданнями є оптимізація управлінських структур, впровадження новітніх технологій, створення координаційного центру та підвищення кадрового потенціалу. Водночас для успішної реалізації реформ необхідна політична воля, фінансова підтримка та активна міжвідомча координація. Лише комплексний підхід до реформування дозволить створити ефективну систему управління безпекою, здатну швидко реагувати на нові загрози та забезпечувати стабільний розвиток держави

Процеси прийняття рішень у сфері національної безпеки є одними з найбільш відповідальних завдань державного управління. Від їх оперативності, злагодженості та адекватності залежить захист національних інтересів, територіальної цілісності та безпеки громадян. Проте сучасний стан системи прийняття рішень у сфері національної безпеки України характеризується рядом проблем: повільність ухвалення, недостатня міжвідомча координація, надмірна централізація та складність процедур. З огляду на це, оптимізація процесів прийняття рішень є пріоритетним завданням реформування системи управління національною безпекою [86].

Однією з основних проблем є надмірна централізація управлінських рішень. Більшість стратегічних рішень приймаються на рівні вищого керівництва держави, що призводить до затримок у їх реалізації на місцевому

рівні. Такий підхід виправданий у питаннях стратегічного планування, але при оперативному реагуванні на загрози він створює серйозні труднощі. Особливо критично це проявляється у випадках кризових ситуацій, коли рішення потребують миттєвої реакції.

Недостатня координація між силовими структурами також ускладнює процес прийняття рішень. Існує тенденція до дублювання функцій різними відомствами, що призводить до конфліктів компетенцій та відсутності єдиного центру відповідальності. Наприклад, взаємодія між Збройними Силами України, Службою безпеки України та Національною поліцією у кризових ситуаціях часто виявляється недостатньо злагодженою, що впливає на швидкість та ефективність дій [95].

Крім того, у сучасних умовах важливо враховувати інформаційну складову прийняття рішень. Недостатня обізнаність керівників про реальний стан загроз, відсутність єдиного інформаційного простору для обміну даними між відомствами та застарілі методи аналізу інформації призводять до неточностей та помилок у процесі управління.

Одним із ключових напрямів оптимізації є децентралізація оперативного управління при збереженні централізованого стратегічного керівництва. Це передбачає делегування частини повноважень на регіональний рівень з одночасним збереженням контролю з боку центральних органів. Такий підхід дозволить оперативно реагувати на локальні загрози без необхідності затвердження кожного кроку на центральному рівні [82].

Для покращення координації між силовими структурами необхідно створити єдину платформу для обміну інформацією та спільного планування дій. Така платформа має включати інструменти для спільного аналізу ситуації, прогнозування загроз та розробки узгоджених сценаріїв дій. Наприклад, створення Національного центру кризового реагування дозволить централізувати управління в кризових ситуаціях та забезпечити безперебійний обмін оперативною інформацією між усіма задіяними структурами.

Оптимізація процесу прийняття рішень також потребує використання сучасних інформаційних технологій. Автоматизація аналітичних процесів та впровадження штучного інтелекту для оцінки загроз дозволять пришвидшити підготовку інформаційно-аналітичних матеріалів та зменшити вплив людського фактора на ухвалення рішень. Важливо забезпечити інтеграцію аналітичних систем різних відомств у єдину інформаційну мережу з можливістю доступу до актуальних даних у реальному часі [89].

Також слід впровадити алгоритмізацію процесу прийняття рішень у стандартних ситуаціях. Це передбачає створення чітких протоколів дій для типових кризових випадків, що дозволить керівникам на місцях діяти без зайвого очікування на вказівки згори. Розробка стандартних операційних процедур (СОП) дозволить значно зменшити час на ухвалення рішень у повторюваних кризових ситуаціях.

Оптимізація процесів прийняття рішень може стикнутися з рядом перешкод. Головна проблема полягає у спротиві з боку державних структур, що звикли до централізованого прийняття рішень. Також складність становить адаптація кадрів до нових управлінських підходів та цифрових технологій. Фінансові витрати на створення нових інформаційних систем можуть стати додатковим бар'єром для реалізації реформ [82].

Оптимізація процесів прийняття рішень у сфері національної безпеки є необхідною умовою забезпечення стійкості держави перед сучасними викликами. Децентралізація оперативного управління, підвищення міжвідомчої координації та впровадження цифрових технологій дозволять прискорити реакцію на загрози та забезпечити ефективне управління у кризових ситуаціях. Водночас для реалізації цих заходів потрібна політична підтримка, узгодженість між відомствами та адекватне фінансування. Лише комплексний підхід до оптимізації процесу ухвалення рішень сприятиме підвищенню обороноздатності та надійності національної системи безпеки.

Сучасні загрози національній безпеці України вимагають нових підходів до управління та координації дій у безпековій сфері. Зважаючи на швидкість

розвитку інформаційних технологій та кіберзагроз, впровадження цифрових технологій у систему управління безпекою стає нагальною потребою. Цифровізація управлінських процесів дозволяє підвищити оперативність ухвалення рішень, забезпечити автоматизацію аналізу даних та покращити міжвідомчу взаємодію.

Однією з основних проблем залишається недостатня інтеграція інформаційних систем між різними відомствами. Відсутність єдиного центру управління даними призводить до затримок в обміні інформацією та дублювання обробки даних. Крім того, застаріла інфраструктура та використання застарілих програмних рішень не відповідають сучасним стандартам кібербезпеки, що створює вразливість до зовнішніх атак [89].

Недостатнє фінансування цифрових проєктів у сфері національної безпеки також гальмує процеси модернізації. У багатьох випадках національні структури продовжують використовувати морально та фізично застаріле обладнання, що обмежує можливості впровадження сучасних технологій обробки та аналізу даних.

Ще однією проблемою є низький рівень цифрової компетентності персоналу. Відсутність підготовлених кадрів, які б могли ефективно використовувати новітні цифрові рішення, знижує ефективність модернізації управлінських процесів. Це особливо критично в умовах кризи, коли швидкість та точність ухвалення рішень відіграють ключову роль.

Основною метою цифровізації системи управління безпекою є забезпечення безперервного та захищеного обміну даними між усіма суб'єктами національної безпеки. Це дозволить підвищити швидкість ухвалення рішень, автоматизувати процеси обробки інформації та забезпечити аналітичну підтримку на основі великих даних [97].

Інтеграція цифрових технологій також сприятиме впровадженню систем прогнозування загроз на основі штучного інтелекту. Такий підхід дозволить не тільки реагувати на вже виниклі проблеми, а й передбачати можливі сценарії розвитку кризових ситуацій.

Впровадження цифрових технологій дозволяє значно підвищити ефективність управління безпекою. Основними перевагами є оперативність аналізу даних, автоматизація процесів управління, зменшення впливу людського фактора та оптимізація витрат.

Однак процес цифровізації пов'язаний з певними викликами. Головним ризиком є вразливість до кібератак, що вимагає створення надійної системи кіберзахисту. Крім того, впровадження нових технологій потребує значних фінансових ресурсів та комплексної підготовки кадрів [76].

Зважаючи на виклики сучасного світу та необхідність швидкого реагування на загрози національній безпеці, впровадження цифрових технологій має стати пріоритетом державної політики у сфері безпеки. Нижче подано основні рекомендації щодо цифровізації управління безпекою.

Рекомендується створити єдину інформаційну платформу для управління кризовими ситуаціями, яка б забезпечувала збір, обробку та аналіз даних у режимі реального часу. Така платформа повинна включати:

- ~ модулі для моніторингу безпекової ситуації з використанням систем штучного інтелекту (ші).
- ~ інтеграцію даних з різних джерел: розвідувальних структур, соціальних мереж, державних баз даних та геоінформаційних систем.
- ~ автоматизовані інструменти для аналізу великих обсягів інформації (big data), що дозволить швидко формувати прогнози та оцінювати ризики.

Важливо забезпечити захищеність платформи та її інтеграцію з інформаційними системами інших відомств через єдині протоколи передачі даних [57].

З метою координації зусиль у сфері кіберзахисту рекомендується удосконалити Національний центр кібербезпеки на базі Ради національної безпеки і оборони України (РНБО). Основні функції центру повинні включати:

- ~ постійний моніторинг кіберпростору та виявлення загроз.
- ~ координацію заходів з ліквідації наслідків кібератак та запобігання новим інцидентам.

- ~ проведення регулярних навчань з кіберзахисту для державних установ.
- ~ впровадження автоматизованих систем виявлення та попередження кібератак з використанням штучного інтелекту.

Крім того, центр має забезпечити взаємодію з міжнародними організаціями у сфері кібербезпеки для обміну досвідом та методиками захисту [26].

З метою оптимізації кадрового забезпечення рекомендується впровадити автоматизовану систему управління персоналом, яка б включала:

- ~ цифровий облік військовослужбовців та співробітників безпекових структур.
- ~ систему моніторингу навичок та кваліфікаційного рівня кадрів.
- ~ програму дистанційного навчання та підвищення кваліфікації з використанням електронних навчальних платформ.
- ~ алгоритм автоматичного розподілу завдань відповідно до компетенцій працівників.

Такі заходи дозволять оптимізувати роботу кадрових служб, зменшити бюрократичне навантаження та забезпечити актуальність інформації про кадровий склад [57].

Рекомендується впровадити технології штучного інтелекту (ШІ) для аналізу даних з метою швидкого виявлення загроз та формування сценаріїв реагування. Основні напрями застосування ШІ мають включати:

- ~ аналіз поведінкових моделей у кіберпросторі для виявлення підозрілої активності.
- ~ оцінку ризиків на основі комплексного аналізу соціально-політичних даних.
- ~ прогнозування розвитку кризових ситуацій та створення алгоритмів реагування на основі попереднього досвіду.

Важливою складовою є навчання аналітичного персоналу методам використання ШІ у процесах ухвалення рішень [85].

Для підвищення ефективності управління оборонними ресурсами рекомендується впровадити цифрові системи контролю та моніторингу. Зокрема здійснити наступні заходи:

- ~ розробити автоматизовані системи управління військовими запасами та логістикою.
- ~ застосовувати і оптимізувати використання цифрових платформ для планування військових операцій.
- ~ використовувати геоінформаційні системи (гіс) для моделювання бойових дій та управління територіальною обороною.

Такий підхід дозволить знизити втрати ресурсів, покращити координацію підрозділів та підвищити боєготовність.

З метою підвищення рівня цифрової грамотності персоналу рекомендується створити навчальні програми з підготовки фахівців у сфері кіберзахисту, інформаційної безпеки та управління цифровими системами. Зокрема рекомендується:

- ~ організувати курси для керівників з використання цифрових інструментів управління.
- ~ впровадити дистанційні навчальні програми з основ кібербезпеки та аналізу даних.
- ~ проводити регулярні тренінги з кібергігієни для всіх співробітників [52].

Таким чином можна стверджувати що впровадження цифрових технологій у систему управління безпекою є ключовим і критично необхідним етапом модернізації національної безпекової політики. Створення єдиної інформаційної платформи, розвиток систем кіберзахисту, автоматизація управлінських процесів та використання штучного інтелекту забезпечать підвищення ефективності державного управління.

Водночас успішна реалізація цих заходів потребує комплексного підходу, який включає фінансування цифрових проєктів, підготовку кваліфікованих кадрів та розвиток міжнародної співпраці у сфері кібербезпеки. Системна

цифровізація дозволить Україні забезпечити стійкість до сучасних викликів та ефективно реагувати на загрози національній безпеці

Отже, реформування системи державного управління у сфері національної безпеки є необхідним кроком для підвищення ефективності реагування на сучасні виклики. Основними напрямками вдосконалення є оптимізація структур управління, централізація стратегічного планування при децентралізації оперативного управління та впровадження сучасних цифрових технологій.

Особливу увагу слід приділити створенню єдиної інформаційної платформи для кризового управління та зміцненню кібербезпеки через створення Національного центру кібербезпеки та Національної системи безпекового моніторингу. Також важливо вдосконалити процес прийняття рішень через автоматизацію аналізу даних, що сприятиме швидкому реагуванню на загрози.

Водночас впровадження цих заходів потребує політичної підтримки, фінансового забезпечення та міжвідомчої координації. Лише комплексний підхід до реформування дозволить створити ефективну систему управління безпекою, здатну оперативно реагувати на нові загрози та забезпечувати стабільність держави в умовах сучасних викликів.

3.2. Шляхи підвищення ефективності реалізації стратегічних цілей національної безпеки

Зміцнення оборонного потенціалу України є ключовим напрямом забезпечення національної безпеки в умовах сучасних викликів та загроз. Військова агресія з боку Російської Федерації, гібридні загрози та нестабільність на сході країни вимагають підвищення боєздатності Збройних Сил України (ЗСУ) та вдосконалення системи військового управління. Ефективна реалізація стратегічних цілей у сфері оборони потребує

комплексного підходу, який включає технічне переоснащення, підготовку кадрів та розширення міжнародного співробітництва.

На сучасному етапі Україна стикається з багатофакторними загрозами, які охоплюють не лише класичні військові ризики, але й інформаційно-пропагандистські, кібератаки та економічний тиск. Збройні Сили повинні бути готові оперативно реагувати на кризові ситуації, що вимагає високого рівня мобільності, оснащення сучасною технікою та підготовки до дій у складних умовах. Тому зміцнення оборонного потенціалу є критично важливим завданням національної безпеки.

Вважаємо що основними напрямками зміцнення оборонного потенціалу мають бути наступні.

Збройні Сили України потребують значної модернізації техніки та озброєння, що забезпечить технологічну перевагу в умовах гібридної війни. Основними напрямками є:

- ~ розробка та закупівля новітніх зразків озброєння: протитанкових ракетних комплексів, безпілотних літальних апаратів (БПЛА), засобів радіоелектронної боротьби (РЕБ).

- ~ впровадження систем автоматизованого управління військами, що дозволить оперативно реагувати на зміну бойової обстановки.

- ~ модернізація бронетехніки та артилерійських систем для забезпечення високої маневровості та вогневої потужності.

З огляду на досвід гібридної війни, важливим є формування ефективної системи територіальної оборони, яка включає:

- ~ створення регіональних підрозділів територіальної оборони з урахуванням локальних особливостей та загроз.

- ~ залучення резервістів та добровольців до системи оборони через навчально-тренувальні програми.

- ~ вдосконалення законодавчої бази для забезпечення правового статусу підрозділів територіальної оборони [25].

Ефективність оборонного потенціалу залежить від високої бойової готовності військових формувань. Для цього необхідно:

- ~ проводити регулярні військові навчання з участю міжнародних партнерів (наприклад, у рамках програм нато).

- ~ посилити підготовку військових кадрів через навчання за стандартами альянсу.

- ~ впровадити систему ротації особового складу для підтримки бойового духу та професійного рівня.

Зміцнення обороноздатності України можливе через розширення співпраці з міжнародними партнерами:

- ~ інтеграція до програм військової підтримки нато, зокрема у сфері підготовки особового складу та технічного переоснащення.

- ~ залучення міжнародної технічної допомоги для підвищення кібербезпеки військових об'єктів.

- ~ проведення спільних навчань з військовими формуваннями країн-членів альянсу.

З метою забезпечення оперативності та узгодженості дій необхідно реформувати систему військового управління з допомогою зокрема таких заходів:

- ~ перехід до мережево-центричних структур управління для підвищення гнучкості командування.

- ~ створення єдиного центру кризового реагування для координації дій у надзвичайних ситуаціях.

- ~ впровадження систем оперативного контролю для забезпечення швидкого реагування на загрози [84].

Зміцнення оборонного потенціалу України стикається з рядом проблем, які значно ускладнюють реалізацію стратегічних цілей у цій сфері. Однією з основних проблем є недостатнє фінансування програм модернізації озброєння та військової техніки. У зв'язку з обмеженими бюджетними ресурсами держава

не завжди може забезпечити своєчасне оновлення військового обладнання, що призводить до зниження боєздатності окремих підрозділів [33].

Ще одним суттєвим бар'єром є бюрократизація процесів впровадження нових систем управління. Складні та неузгоджені адміністративні процедури часто призводять до затримок у реалізації проектів модернізації, що знижує оперативність впровадження новітніх технологій у систему оборони. Така ситуація гальмує адаптацію військових структур до сучасних стандартів НАТО та інших міжнародних партнерів.

Крім того, реформування системи управління обороною зустрічає опір з боку окремих військових структур. Це обумовлено тим, що деякі підрозділи звикли до традиційної моделі командування і не готові до змін, які передбачають децентралізацію управлінських функцій та впровадження новітніх технологій у процеси командування. Відсутність мотивації до трансформації часто призводить до формального виконання реформаторських заходів без реального покращення ситуації [31].

Також важливою проблемою залишається низький рівень підготовки кадрів до роботи з новими технологіями та сучасним озброєнням. У багатьох військових частинах досі використовуються старі навчальні методики, які не враховують вимоги до експлуатації цифрових систем та автоматизованого управління. Як наслідок, особовий склад не завжди здатен ефективно використовувати нові зразки техніки та інноваційні методи ведення бойових дій.

Підвищення енергетичної незалежності України також є одним з ключових пріоритетів національної безпеки, оскільки стабільність енергопостачання безпосередньо впливає на економічний розвиток, соціальну стабільність та обороноздатність держави. У сучасних умовах енергетична незалежність означає не лише забезпечення внутрішніх потреб країни власними ресурсами, а й мінімізацію залежності від зовнішніх постачальників, що можуть використовувати енергетику як інструмент тиску.

Однією з основних проблем у сфері енергетичної безпеки України є значна залежність від імпорту енергоносіїв, особливо природного газу та нафти, що постачаються з території Російської Федерації. Така залежність створює значні ризики в умовах політичної нестабільності та загострення міжнародних конфліктів. Крім того, залежність від зовнішніх джерел енергії знижує стійкість економіки та створює загрозу енергетичному шантажу.

Ще однією проблемою є зношеність інфраструктури енергетичного сектору, що призводить до високих втрат при транспортуванні енергії, зниження ефективності виробництва та підвищення витрат на обслуговування. Особливо гостро стоїть питання модернізації газотранспортної системи (ГТС), електричних мереж та об'єктів теплоенергетики.

Недостатній розвиток відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) також обмежує можливості зниження залежності від традиційних енергоносіїв. Хоча частка зеленої енергетики поступово зростає, її інтеграція у загальнонаціональну енергосистему все ще залишається проблемною через нестабільність виробництва та недостатність накопичувальних потужностей.

Для забезпечення енергетичної безпеки необхідно реалізувати комплексну стратегію, яка включає диверсифікацію постачальників енергоносіїв, збільшення внутрішнього видобутку та підтримку розвитку відновлюваних джерел енергії [35].

По-перше, важливим кроком є диверсифікація імпорту енергоресурсів, що дозволить знизити ризики залежності від одного джерела. Зокрема, Україна активно працює над впровадженням нових маршрутів постачання газу та нафти, зокрема шляхом збільшення реверсних поставок із країн ЄС через оновлену ГТС. Також пріоритетним напрямом є участь у проєктах з постачання зрідженого природного газу (СПГ) через термінали сусідніх країн.

По-друге, розвиток внутрішнього видобутку енергоносіїв є важливим елементом стратегії зменшення імпортозалежності. Зокрема, значний потенціал має освоєння ресурсів шельфу Чорного моря та розробка сланцевих родовищ.

Водночас потрібно вдосконалювати правову базу з метою стимулювання інвестицій у видобувну галузь.

По-третє, розвиток відновлюваної енергетики має стати основою енергетичної трансформації. Сонячна, вітрова та біоенергетика дозволяють суттєво скоротити залежність від традиційних видів палива. Потрібно стимулювати інвестиції у "зелені" проєкти через надання податкових пільг та державної підтримки. Особливо важливо впроваджувати технології накопичення енергії для стабільного функціонування енергосистеми [53].

По-четверте, підвищення енергоефективності залишається важливим напрямом для зменшення загального енергоспоживання. Державна підтримка проєктів з утеплення будівель, модернізації виробничих процесів та впровадження новітніх технологій енергоощадження сприятиме скороченню витрат на енергоносії.

У контексті підвищення енергетичної незалежності важливо розвивати міжнародне співробітництво з країнами ЄС та іншими стратегічними партнерами. Інтеграція до європейського енергетичного ринку через синхронізацію з ENTSO-E дозволить зміцнити стабільність енергопостачання та отримати доступ до новітніх технологій зберігання та розподілу енергії. Крім того, спільні проєкти з енергоефективності за підтримки ЄС сприятимуть зниженню енергоспоживання у промисловому та житловому секторах.

Таким чином, підвищення енергетичної незалежності України є стратегічно важливим завданням для забезпечення національної безпеки в умовах сучасних викликів. Основні напрями включають диверсифікацію джерел енергії, розвиток внутрішнього видобутку, стимулювання відновлюваних джерел та підвищення енергоефективності. Інтеграція до європейського енергетичного простору та зміцнення міжнародного співробітництва дозволять зменшити залежність від зовнішніх постачальників та забезпечити стабільність енергетичної системи держави. Реалізація цих заходів потребує системного підходу, фінансової підтримки та активної

координації між органами державного управління та міжнародними партнерами [47].

Економічна стабільність є фундаментальною основою національної безпеки України, адже стабільна економіка забезпечує фінансову стійкість, розвиток соціальної сфери та можливість формування дієздатного оборонного комплексу. У сучасних умовах економічна безпека України стикається з численними викликами, зокрема зовнішньоекономічним тиском, глобальними економічними кризами, високим рівнем боргового навантаження та залежністю від імпорту енергоносіїв. Тому забезпечення економічної стабільності потребує системного підходу та впровадження дієвих механізмів управління економікою [44].

Україна стикається з комплексом проблем, що негативно впливають на економічну стабільність держави. Однією з основних проблем є зовнішньоекономічний тиск, зокрема торгові бар'єри з боку окремих країн. Такі заходи значно ускладнюють доступ до міжнародних ринків, знижують експортні можливості та впливають на загальну конкурентоспроможність української продукції.

Ще одним викликом є залежність економіки від зовнішніх фінансових надходжень. Високий рівень зовнішнього боргу обмежує можливості для внутрішніх інвестицій та створює ризики фінансової дестабілізації. Крім того, значна частка імпортованих товарів на внутрішньому ринку призводить до валютних коливань та зростання інфляції у разі девальвації гривні.

Також слід відзначити структурні диспропорції в економіці, які обумовлені недостатньою диверсифікацією виробництва. Переважання сировинного експорту робить економіку України вразливою до глобальних цінових коливань на основні експортні товари, такі як метал та агропродукція. Недостатній розвиток високотехнологічного та інноваційного сектору економіки призводить до залежності від сировинної бази та знижує можливості для сталого економічного зростання [45].

Забезпечення економічної стабільності потребує реалізації комплексу заходів, що охоплюють диверсифікацію економіки, стимулювання інвестицій та забезпечення фінансової стійкості держави.

Одним із ключових напрямів є підтримка стратегічних галузей економіки, які формують основу економічного зростання. Важливо спрямувати державну підтримку на розвиток машинобудування, ІТ-сектору, агропромислового комплексу та оборонної промисловості. Розширення виробничих потужностей у цих галузях дозволить зміцнити економічну автономію та знизити залежність від зовнішніх постачальників.

Стимулювання інвестицій є ще одним важливим фактором економічної стабільності. Держава має забезпечити сприятливий інвестиційний клімат через реформування податкової системи, зниження регуляторного тиску та забезпечення захисту прав інвесторів. Залучення іноземних інвестицій сприятиме впровадженню нових технологій, створенню робочих місць та розвитку високотехнологічних виробництв [94].

Особлива увага має бути приділена фінансовій стійкості держави. Необхідно оптимізувати управління державним боргом, зокрема через реструктуризацію зобов'язань та зменшення частки зовнішнього боргу у структурі загальної заборгованості. Державна політика повинна спрямовуватись на зниження бюджетного дефіциту через раціоналізацію витрат та підвищення ефективності використання бюджетних коштів.

Розвиток внутрішнього ринку також є важливим напрямом забезпечення економічної стабільності. Держава має підтримувати місцевих виробників через стимулювання локалізації виробництва, державні закупівлі продукції українських підприємств та розвиток малого та середнього бізнесу. Зниження імпортозалежності через розвиток внутрішнього виробництва дозволить зменшити валютні ризики та стабілізувати економіку [45].

У контексті забезпечення економічної стабільності важливо розвивати міжнародну економічну співпрацю. Поглиблення інтеграції до європейського ринку дозволяє розширити експортні можливості та залучити інвестиції.

Співпраця з МВФ, Світовим банком та ЄБРР сприяє отриманню фінансової підтримки на реалізацію реформ та модернізацію економіки. Водночас активізація співпраці з країнами Азії та Близького Сходу дозволить диверсифікувати зовнішньоекономічні зв'язки та зменшити залежність від окремих ринків [91].

Отже, забезпечення національної безпеки України вимагає комплексного підходу до зміцнення оборонного потенціалу, підвищення енергетичної незалежності та розвитку економічної стабільності. Основними напрямками підвищення обороноздатності є модернізація військової техніки, розвиток територіальної оборони, підготовка особового складу та міжнародне військове співробітництво.

Енергетична незалежність потребує диверсифікації джерел постачання енергоносіїв, розвитку внутрішнього видобутку та активного впровадження відновлюваних джерел енергії. Зміцнення економічної стабільності можливе через підтримку стратегічних галузей економіки, стимулювання інвестицій та забезпечення фінансової стійкості держави.

Комплексний підхід до реалізації стратегічних цілей безпеки дозволить Україні ефективно протистояти зовнішнім загрозам, зміцнити обороноздатність та економічну стійкість у сучасних умовах глобальних викликів.

3.3. Пропозиції щодо впровадження міжнародного досвіду забезпечення національної безпеки

Європейський Союз створив унікальну систему колективної безпеки, яка базується на принципах міждержавної координації та взаємної підтримки. У сучасних умовах глобалізації та виникнення новітніх загроз, зокрема гібридних атак та кіберзлочинності, досвід країн ЄС у сфері забезпечення безпеки є цінним джерелом для України. Вивчення європейських підходів до організації

безпекової політики дозволяє посилити стійкість національної системи безпеки, адаптуючи найкращі практики до українських реалій.

Європейський Союз вибудував комплексну систему безпеки, яка забезпечує тісну взаємодію між країнами-членами у різних сферах. Основним інструментом забезпечення колективної безпеки є Спільна політика безпеки та оборони (СПБО), що включає механізми кризового управління, захисту прав людини та підтримки миру. СПБО дозволяє координувати дії країн-членів у питаннях оборони, забезпечуючи узгоджене реагування на зовнішні загрози [110].

Зокрема, значну роль у підвищенні обороноздатності відіграє Європейський оборонний фонд (ЄОФ), який спрямовує фінансування на спільні оборонні проекти. Це дозволяє країнам оптимізувати витрати на модернізацію військових потужностей та впровадження новітніх технологій у збройні сили.

Особливу увагу країни ЄС приділяють боротьбі з гібридними загрозами, серед яких виділяються кіберзлочинність, дезінформація та втручання у виборчі процеси. Європейський центр боротьби з гібридними загрозами (Hybrid CoE), що знаходиться у Гельсінкі, виконує аналітичну та координаційну функції у цій сфері. Досвід цього центру може бути корисним для України у контексті протидії кібератакам та інформаційним впливам.

Для підвищення рівня кібербезпеки ЄС впроваджує інтеграційні платформи кібермоніторингу з використанням штучного інтелекту, що дозволяє автоматизувати виявлення загроз та посилити захист критичної інфраструктури. Також активно діє Агентство ЄС з кібербезпеки (ENISA), яке забезпечує узгодженість підходів до захисту інформаційних систем у всіх країнах-членах [111].

Особливе місце в політиці безпеки ЄС займає енергетична безпека. У зв'язку з високою залежністю від зовнішніх джерел енергоносіїв, зокрема російського газу, ЄС розробив концепцію енергетичної стійкості через диверсифікацію джерел енергії. Створення Енергетичного союзу (Energy Union)

дозволяє країнам ЄС узгоджувати енергетичні політики та впроваджувати спільні проєкти з відновлюваної енергетики.

Окремий акцент робиться на спільних інфраструктурних проєктах, таких як будівництво терміналів для імпорту скрапленого природного газу (СПГ), що дозволяє зменшити залежність від традиційних джерел. Також активно фінансуються програми енергоефективності, включаючи модернізацію інженерних мереж та застосування сучасних енергоощадних технологій [45].

ЄС тісно співпрацює з НАТО у питаннях безпеки та оборони, що дозволяє об'єднати військові та цивільні ресурси для реагування на загрози. Особливу увагу приділяють спільним навчанням та узгодженню стандартів підготовки військових підрозділів. Участь країн ЄС у миротворчих операціях під егідою ООН забезпечує підтримку міжнародної стабільності та захист прав.

Національна безпека Сполучених Штатів Америки побудована на чіткій та структурованій системі управління, яка забезпечує координацію дій різних державних органів у сфері захисту національних інтересів. У сучасних умовах ця модель вважається еталонною завдяки здатності поєднувати військові, дипломатичні, економічні та інформаційні інструменти для протидії загрозам. З огляду на складність безпекової ситуації в Україні, вивчення досвіду США дозволяє визначити перспективні напрями адаптації та модернізації національної системи безпеки [112].

Основою американської системи національної безпеки є інтеграція різних напрямків державної політики: оборони, зовнішньої політики, кібербезпеки та боротьби з тероризмом. Основний стратегічний документ — Стратегія національної безпеки США — оновлюється регулярно для врахування нових загроз та пріоритетів. Такий динамічний підхід дозволяє швидко реагувати на глобальні виклики.

Особливість американської моделі полягає у високому рівні міжвідомчої координації. Ключову роль у цьому процесі відіграє Рада національної безпеки (National Security Council), яка діє при Президентові США. Завдяки чіткому розподілу обов'язків між Міністерством оборони, Агентством національної

безпеки (NSA), Центральним розвідувальним управлінням (CIA) та іншими структурами забезпечується злагоджена взаємодія у кризових ситуаціях [108].

Особлива увага в США приділяється зміцненню військового потенціалу шляхом інвестування у новітні оборонні технології. Одним з ключових аспектів є розробка стратегічних ядерних сил та систем протиракетної оборони. Це дозволяє підтримувати концепцію глобального стримування та готовності до будь-яких загроз.

Також значний акцент робиться на підготовці кадрів та військовій освіті, орієнтованій на управління у кризових ситуаціях. Спільні навчання з партнерами з НАТО забезпечують високу ступінь оперативної сумісності військ. Цей підхід гарантує готовність до дій у рамках колективної безпеки [106].

У контексті сучасних загроз кібербезпека посідає одне з провідних місць у стратегії США. Національне агентство з кібербезпеки та інфраструктурної безпеки (CISA) координує заходи із захисту критичних інфраструктур та реагування на кібератаки. Застосування штучного інтелекту у системах моніторингу дозволяє виявляти загрози на ранніх стадіях та запобігати їх розвитку [102].

З огляду на складну безпекову ситуацію, Україні варто застосувати ключові принципи американської моделі. Перш за все, доцільно створити на базі Ради національної безпеки і оборони України (РНБО) єдиний центр кризового управління для координації дій усіх силових структур. Це дозволить оптимізувати процес ухвалення рішень та посилити оперативність реагування.

Далі, варто розробити національну стратегію кібербезпеки на основі досвіду США, що передбачатиме створення централізованої системи моніторингу загроз та координації дій з кіберзахисту. Залучення штучного інтелекту для аналізу кіберзагроз дозволить вчасно ідентифікувати атаки та мінімізувати їхні наслідки.

Крім того, модернізація оборонного комплексу має включати впровадження автоматизованих систем управління військами та використання

сучасних технологій, таких як безпілотники та системи радіоелектронної боротьби. Важливо забезпечити підготовку особового складу відповідно до стандартів НАТО [70].

Отже, американська модель національної безпеки демонструє високу ефективність у поєднанні різних інструментів для протидії загрозам. Адаптація окремих її елементів в Україні дозволить створити гнучку систему стратегічного управління, посилити обороноздатність та підвищити стійкість до гібридних загроз. Зокрема, запровадження централізованої координації дій у кризових ситуаціях та розробка комплексної стратегії кіберзахисту сприятимуть зміцненню національної безпеки в умовах сучасних викликів.

Зважаючи на сучасні виклики національної безпеки України, впровадження міжнародного досвіду стає важливою складовою підвищення ефективності безпекової політики. Досвід країн Європейського Союзу та Сполучених Штатів Америки пропонує інноваційні підходи до організації безпеки, які можна адаптувати до українських реалій. Використання кращих практик сприятиме зміцненню обороноздатності, підвищенню кібербезпеки та забезпеченню економічної стійкості [70].

Один із важливих аспектів інтеграції досвіду ЄС полягає у розбудові комплексної системи колективної безпеки. Україні слід активізувати співпрацю з країнами Європейського Союзу в межах Спільної політики безпеки та оборони (СПБО). Важливо впровадити національну платформу, яка б координувала дії з європейськими структурами безпеки, зокрема через спільні навчання та обмін інформацією.

З огляду на європейський підхід до боротьби з гібридними загрозами, доцільно створити аналітичний центр, подібний до Європейського центру боротьби з гібридними загрозами (Hybrid CoE). Така структура має займатися моніторингом ризиків, аналізом впливу гібридних атак на національну безпеку та розробкою стратегій реагування.

Особливу увагу слід приділити енергетичній безпеці, враховуючи досвід Енергетичного союзу ЄС. Україні варто посилити проекти з диверсифікації

енергоресурсів, зокрема розвиток зеленої енергетики та модернізацію газотранспортної системи. Доцільним є створення національного фонду підтримки інновацій у сфері енергоефективності, який залучатиме інвестиції у проєкти відновлюваних джерел енергії [75].

Американська модель національної безпеки надає ефективні інструменти координації між силовими структурами. Україні доцільно створити єдиний кризовий центр на базі РНБО, що дозволить централізовано управляти заходами у разі загрози. Такий центр забезпечуватиме оперативне ухвалення рішень та швидку координацію між ЗСУ, СБУ, МВС та Державною службою з надзвичайних ситуацій.

У сфері кібербезпеки слід наслідувати досвід Національного агентства з кібербезпеки та інфраструктурної безпеки США (CISA). Створення національного кіберцентру дозволить централізувати моніторинг загроз та координувати заходи з кіберзахисту. Особливу увагу слід приділити використанню штучного інтелекту для аналізу даних про кіберзагрози, що дозволить попереджати атаки на критичну інфраструктуру.

Щодо військової безпеки, важливо впровадити принципи модернізації оборонного комплексу, які передбачають розвиток безпілотних літальних апаратів, систем радіоелектронної боротьби та автоматизованого управління військами. Для підвищення кваліфікації особового складу доцільно налагодити міжнародне співробітництво з країнами-членами НАТО через спільні навчання та обмін досвідом [70].

Для ефективного впровадження міжнародного досвіду Україні необхідно розробити національну стратегію інтеграції найкращих практик, яка б враховувала особливості національної безпеки та міжнародні зобов'язання. Ця стратегія має базуватися на системному аналізі міжнародних моделей безпеки з метою їх адаптації до вітчизняних потреб.

Необхідно також посилити кадровий потенціал через навчання фахівців за міжнародними стандартами та залучення експертів до підготовки нових програм. Поглиблення співпраці з міжнародними організаціями, такими як

НАТО та ЄС, сприятиме впровадженню новітніх технологій у сфері безпеки та управління кризовими ситуаціями.

Таким чином, адаптація міжнародного досвіду у сфері національної безпеки є ключовим фактором для підвищення обороноздатності України. Інтеграція кращих практик з країн ЄС та США дозволить створити сучасну систему безпеки, яка відповідатиме викликам гібридної війни, забезпечуватиме кіберзахист та сприятиме енергетичній стійкості.

Забезпечення ефективної координації між силовими структурами та створення сучасних кіберцентрів дозволить оперативно реагувати на новітні загрози. Використання передових технологій у військовій сфері сприятиме підвищенню боєздатності Збройних Сил України та зміцненню національної безпеки в цілому.

Перш за все, вдосконалення механізмів державного управління у сфері національної безпеки потребує оптимізації структур управління, децентралізації процесів ухвалення рішень та впровадження цифрових технологій. Ефективне управління можливе лише за умов міжвідомчої координації та використання сучасних інформаційно-аналітичних систем, що забезпечать швидкість реагування на загрози та кризові ситуації.

Важливим аспектом підвищення ефективності реалізації стратегічних цілей є зміцнення оборонного потенціалу України. Основні завдання у цій сфері включають модернізацію військової техніки, розвиток територіальної оборони, підготовку особового складу та поглиблення міжнародної співпраці, особливо в рамках НАТО. Крім того, значна увага приділяється підвищенню енергетичної незалежності як основи економічної стабільності. Створення національного енергетичного фонду та розвиток відновлюваних джерел енергії дозволять зменшити залежність від зовнішніх постачальників.

Адаптація міжнародного досвіду, зокрема практик країн ЄС та США, дозволить Україні створити гнучку та дієздатну систему національної безпеки. Розробка національної стратегії інтеграції міжнародного досвіду має стати пріоритетним завданням. Використання європейських та американських

підходів до забезпечення кібербезпеки, управління кризами та розвитку оборонної сфери дозволить зміцнити національну безпеку України на стратегічному рівні.

Таким чином, реалізація запропонованих заходів дозволить створити комплексну систему національної безпеки, здатну адаптуватися до сучасних викликів та забезпечити захист національних інтересів. Інтеграція міжнародного досвіду, впровадження інноваційних технологій та оптимізація державного управління сприятимуть посиленню стійкості держави перед зовнішніми загрозами та внутрішніми кризами.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження було проаналізовано теоретико-методологічні основи національної безпеки України, основні стратегічні цілі та напрями удосконалення системи забезпечення безпеки держави. Розглянуто сучасні підходи до визначення поняття національної безпеки та її структури, нормативно-правове забезпечення, а також актуальні загрози та виклики в умовах міжнародної нестабільності.

Аналіз стратегічних цілей національної безпеки дозволив визначити основні напрями оборонної, економічної, енергетичної та зовнішньополітичної безпеки України. Визначено пріоритети оборонної безпеки, підходи до зміцнення економічної стабільності та енергетичної незалежності, а також напрямки міжнародного співробітництва у сфері безпеки. Значну увагу приділено аналізу механізмів реалізації стратегій, спрямованих на забезпечення національної безпеки у складних геополітичних умовах.

Запропоновано напрями удосконалення стратегічних цілей національної безпеки через реформування державного управління у сфері безпеки, оптимізацію процесів прийняття рішень та впровадження цифрових технологій. Розглянуто досвід країн Європейського Союзу та США у сфері національної безпеки та запропоновано можливі моделі адаптації міжнародного досвіду до українських реалій.

Робота досягла поставлених цілей, оскільки було проведено комплексний аналіз національної безпеки України з урахуванням сучасних загроз та викликів. Дослідження виконало завдання щодо вивчення нормативно-правового забезпечення національної безпеки, аналізу стратегічних цілей та пропозицій щодо їх удосконалення на основі міжнародного досвіду.

Практичні рекомендації щодо покращення системи національної безпеки. ~ зміцнення координації між державними органами у сфері національної безпеки через розвиток та удосконалення роботи єдиного кризового центру при РНБО для оперативного реагування на загрози.

~ розробка національної стратегії кібербезпеки з урахуванням досвіду США, що включає створення централізованої системи моніторингу загроз.

~ підвищення енергетичної безпеки через розвиток відновлюваних джерел енергії та зменшення залежності від імпорту енергоносіїв.

~ вдосконалення нормативно-правової бази на основі європейських стандартів безпеки для забезпечення інтеграції з системою колективної безпеки ЄС.

~ активізація міжнародного співробітництва у сфері оборонної та кібербезпеки через участь у програмах НАТО та ЄС.

Загалом робота показала, що інтеграція міжнародного досвіду, вдосконалення управлінських механізмів та впровадження інноваційних технологій сприятимуть підвищенню рівня національної безпеки України в сучасних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ. 28 червня 1996 року. Із змінами від від 02.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.04.2025).
2. Кодекс цивільного захисту України. № 5403-VI від 02.10.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата звернення: 01.04.2025).
3. Закон України "Про національну безпеку України" від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст. 241. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n355> (дата звернення: 01.04.2025).
4. Закон України "Про засади внутрішньої і зовнішньої політики" від 1 липня 2010 року № 2411-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 40, ст. 527. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2411-17#Text> (дата звернення: 01.04.2025).
5. Закон України "Про оборону України" від 6 грудня 1991 року № 1932-XII. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 9, ст. 106. Із змінами та доповненнями згідно з ЗУ № 4068-IX від 20.11.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1932-12#Text> (дата звернення: 01.04.2025).
6. Закон України "Про Збройні Сили України" від 6 грудня 1991 року № 1934-XII. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 9, ст. 108. Із змінами та доповненнями згідно з ЗУ № 4255-IX від 25.02.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1934-12#Text> (дата звернення: 01.04.2025).
7. Указ Президента України від 24 вересня 2015 року № 555/2015 "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року "Про нову редакцію Воєнної доктрини України" (втратив

чинність на підставі Указу Президента № 121/2021 від 25.03.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555/2015#n8> (дата звернення: 01.04.2025).

8. Указ Президента України від 15 червня 2004 року № 648/2004 "Про Воєнну доктрину України" (втратив чинність на підставі Указу Президента № 555/2015 від 24.09.2015). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=648%2F2004#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

9. Закон України "Про Раду національної безпеки і оборони України" № 183/98-ВР від 5 березня 1998 року. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 35, ст.237). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

10. Закон України "Про Службу безпеки України" від 25 березня 1992 року № 2229-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

11. Закон України "Про контррозвідувальну діяльність" від 26 грудня 2002 року № 374-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-15#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

12. Закон України "Про боротьбу з тероризмом" від 20 березня 2003 року № 638-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

13. Закон України "Про Національну поліцію" від 2 липня 2015 року № 580-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

14. Закон України "Про Державну прикордонну службу України" від 3 квітня 2003 року № 661-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

15. Закон України "Про оперативно-розшукову діяльність" від 18 лютого 1992 року № 2135-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

16. Положення про Міністерство внутрішніх справ України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 878 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

17. Закон України "Про національну безпеку України" від 21 червня 2018 року № 2469-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

18. Закон України "Про оборону України" від 6 грудня 1991 року № 1932-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

19. Закон України "Про правовий режим воєнного стану" від 12 травня 2015 року № 389-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

20. Закон України "Про правовий режим надзвичайного стану" від 16 березня 2000 року № 1550-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

21. Указ Президента України "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року 'Про Стратегію національної безпеки України'" від 14 вересня 2020 року № 392/2020. Із змінами, внесеними згідно з Указом Президента № 16/2025 від 06.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n12> (дата звернення: 01.04.2025).

22. Указ Президента України "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року 'Про Стратегію воєнної безпеки України'" від 25 березня 2021 року № 121/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#n15> (дата звернення: 01.04.2025).

23. Указ Президента України "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року 'Про Стратегію кібербезпеки України'" від 26 серпня 2021 року № 447/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447/2021#n12> (дата звернення: 01.04.2025).

24. УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ від 14 березня 2016 року №92/2016. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року "Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України" URL: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Ukazy/418.html> (дата звернення: 01.04.2025).
25. УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ від 6 червня 2016 року № 240/2016 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 травня 2016 року "Про Стратегічний оборонний бюлетень України" URL: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Ukazy/424.html> (дата звернення: 01.04.2025).
26. Указ Президента України Про Національний координаційний центр кібербезпеки. Від 7 червня 2016 року № 242/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/242/2016> (дата звернення: 01.04.2025).
27. Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 року № 1052 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.04.2025).
28. Двостороння безпекова Угода між Україною та Сполученими Штатами Америки №840_001-24 від 13.06.2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/840_001-24 (дата звернення: 01.04.2025).
29. Акімова Л. М. Механізми державного управління економічною безпекою України: аналіз чинників впливу, систематизованих за окремими сферами її розвитку. Аспекти публічного правління Том 6 № 6-7 2018. URL: <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/download/418/415/> (дата звернення: 01.04.2025).
30. Альван АМРО. Проблеми розвитку системи національної безпеки України. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України, 2019 Випуск 3. URL: <https://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/governance/article/download/288/289/902> (дата звернення: 01.04.2025).

31. Безугла М. Реформа попри опір: як має змінитися Служба безпеки України. 16.12.20. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2020/12/16/7117688/> (дата звернення: 01.04.2025).
32. Березовська-Чміль О, Кобець Ю., Міщук М. Управління системою національної безпеки в умовах воєннополітичного конфлікту. ГРАНІ Том 24 № 9 2021. с.70-76. URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/download/1697/1672/> (дата звернення: 01.04.2025)
33. Богдан Т. Фінансування оборони: проблеми, досягнення, нагальні завдання. 27.02.25. URL: <https://epravda.com.ua/oborona/finansuvannya-oboroni-problemi-dosyagnennya-nagalni-zavdannya-803747> (дата звернення: 01.04.2025).
34. Бусол О., Феномен гібридних загроз національній безпеці. Юридична Україна, 2020 №4. с.6-15 URL: <https://yur-ukraine.com/wp-content/uploads/2021/05/pdf-26.pdf> (дата звернення: 01.04.2025).
35. Відновлювана енергетика та енергоефективність у XXI столітті: матеріали XXII міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 20-21 травня 2021р.). К.: Інтерсервіс, 2021. 1104 с. URL: <https://www.ive.org.ua/wp-content/uploads/tezi2021.pdf> (дата звернення: 01.04.2025).
36. Віднянський С. Війна Росії проти України й пошук нової системи міжнародної безпеки. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки, 2023. с.10-45 URL: <https://bibliotekanauki.pl/articles/21151141.pdf> (дата звернення: 01.04.2025).
37. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики : Вибр. наук. праці / О. С. Власюк. К. : НІСД, 2016. 528 с. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2017-01/Vlasuk-fin-99d56.pdf> (дата звернення: 01.04.2025).

38. Вплив COVID-19 та карантинних обмежень на економіку України Кабінетне дослідження. Громадська організація «Центр прикладних досліджень». Представництво Фонду Конрада Аденауера в Україні. Липень 2020 р. URL: <https://www.kas.de/documents/270026/8703904/Вплив%2BCOVID-19%2Bта%2Bкарантинних%2Bобмежень%2Bна%2Векономіку%2BUkraini.%2BKabinetne%2Bдослідження%2BЦПД.%2BЛипень%2B2020.pdf/b7398098-a602-524d-7f88-6189058f69d3?t=&version=1.0> (дата звернення: 01.04.2025).

39. Городинська В. Це єдиний шлях вперед: як зелена енергетика може допомогти Україні. 27 березня 2023. URL: https://24tv.ua/economy/zelen-energyetika-2023-vidnovlyuvalni-dzherela-energiyi-yakiy_n2274512 (дата звернення: 01.04.2025).

40. Демченко, К. ЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ. Економіка та суспільство, 2025 №72. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5644> (дата звернення: 01.04.2025).

41. Денисюк С. Г. , Фокін Я. Ф. , ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО КОНФЛІКТУ: АНАЛІЗ І ПРОГНОЗИ. Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал. 2024. Вип. 3 (16). URL: <https://ojs.dpu.edu.ua/index.php/irplegchr/article/download/252/249/926> (дата звернення: 01.04.2025).

42. Дмитро Кулеба. Люблінський трикутник є частиною стратегії лідерської зовнішньої політики України. 05 жовтня 2021 року. URL: <https://mfa.gov.ua/news/dmitro-kuleba-lyublinskij-trikutnik-ye-chastinoyu-strategiyi-liderskoyi-zovnishnoyi-politiki-ukrayini> (дата звернення: 01.04.2025).

43. Екологічна безпека України: національний та міжнародний вимір. 25.01.2024. URL: <https://igim.org.ua/2024/01/25/екологічна-безпека-україни-націонал> (дата звернення: 01.04.2025).

44. Економічна безпека держави: навчально-методичний посібник / Живко З.Б., Черевко О.В., Копитко М.І., Зачосова Н.В., Живко М.О.,

Середа В.В., Занора В.О., Бісєвець А.В.; за ред. Живко З.Б. Черкаси : видавець Чабаненко Ю.А., 2019. 240 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3466/1/НМП_Економічна%20безпека%20держави.pdf (дата звернення: 01.04.2025).

45. Економічна безпека України в умовах довготривалої війни. Експертно-аналітична доповідь. К.: НІСД, 2024 – 71 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-05/ad_ekonombezpeka_2024_220524.pdf (дата звернення: 01.04.2025).

46. Енергетична безпека України: перспективна модель управління ризиками : монографія / [О. М. Суходоля, Ю. М. Харазішвілі, Г. Л. Рябцев] ; за ред. О. М. Суходолі. – Київ : НІСД, 2023. – 152 с URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-12/ad_mono_sukhodolia_do_druku_na_site_02_01_2024.pdf (дата звернення: 01.04.2025).

47. ЕНЕРГЕТИЧНА СТРАТЕГІЯ УКРАЇНИ на період до 2035 року. БІЛА КНИГА ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ «БЕЗПЕКА ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ» .Київ 2015. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2015-04/Energy%20Strategy.pdf> (дата звернення: 01.04.2025).

48. Енергоефективність. Про енергоефективність від Держенергоефективності. 02 грудня 2024. URL: <https://saee.gov.ua/diialnist/enerhoefektyvnist/enerhoefektyvnist> (дата звернення: 01.04.2025).

49. Жгут А.В. Міжнародне співробітництво в реформуванні безпекового сектору України. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/download/11191/11086> (дата звернення: 01.04.2025).

50. Забезпечення національної безпеки за основними напрямками життєдіяльності України: навчальний посібник: у 2-х ч.: Ч. I / В. А. Омельчук, М. П. Стрельбицький, С. Г. Гордієнко та ін.; за заг. ред. А. М. Кислого і М. П. Стрельбицького. Київ : МАУП, 2021. 304 с. URL:

<https://maup.com.ua/assets/files/kafedra/nacbezpeka/zabezpechennya-nacionalnoi-bezpeki-1.pdf> (дата звернення: 01.04.2025).

51. ЗАБЕЗПЕЧИТИ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ: Етапи оборонного планування. Центр інформації та документації НАТО в Україні. URL: <https://ukrainetonato.com.ua/novyny/zabezpechyty-bezpeku-derzhavy-etapy-oboronnoho-planuvannia> (дата звернення: 01.04.2025).

52. Заблоцький В., ЦИФРОВИЙ ВИМІР ЗСУ. ЗА ЯКИХ УМОВ ЦЕ МОЖЛИВО? URL: <https://opk.com.ua/цифровий-вимір-зсу-за-яких-умов-це-можл/> (дата звернення: 01.04.2025).

53. Іджит Тахмісоглу, Павел Білек, Вирішальна роль імпорту енергообладнання для стійкості України в умовах російської агресії та для переходу до «зеленого» майбутнього. 07.10.2024. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3913551-virisalna-rol-importu-energoobladdnanna-dla-stijkosti-ukraini-v-umovah-rosijskoi-agresii-ta-dla-perehodu-do-zelenogo-majbutnogo.html> (дата звернення: 01.04.2025).

54. Інтеграція у європейську електромережу ENTSO-E. Мінекономіки України. URL: <https://mev.gov.ua/reforma/intehratsiya-u-yeuropeysku-elektromerezhu-entso-e> (дата звернення: 01.04.2025).

55. Кобко Є. Правове регулювання забезпечення національної безпеки в Україні: виклики сьогодення. Право і безпека – Право и безопасность – Law and Safety. 2022. № 2 (85). с.179-188. URL: <https://pb.univd.edu.ua/index.php/PB/article/download/627/483> (дата звернення: 01.04.2025).

56. Ковалів М. В., Іваха В. О. Державно-правовий механізм забезпечення національної безпеки. НАУКОВИЙ ВІСНИК Львівського державного університету внутрішніх справ №4 2015. с.162-169 URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1860/1/4-2015kmvznb.pdf> (дата звернення: 01.04.2025).

57. Кондратюк, І. . АВТОМАТИЗАЦІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЗАЦІЯ HR-ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЯК ДРАЙВЕР СУЧАСНОГО

РОЗВИТКУ. Економіка та суспільство, №61, 2024. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3805> (дата звернення: 01.04.2025).

58. Концепція розвитку сектору безпеки і оборони України. Проект Міноборони України. URL: https://www.mil.gov.ua/content/public_discussion/proj_conc.pdf (дата звернення: 01.04.2025).

59. Корж І.Ф., Державна безпека: методологічні підходи до системи складових поняття. “Правова інформатика”, № 4(36) / 2012. с.69-75. URL: <https://ippi.org.ua/sites/default/files/12kifisp.pdf> (дата звернення: 01.04.2025).

60. КРАЩІ ПРАКТИКИ УПРАВЛІННЯ КІБЕРБЕЗПЕКОЮ. Проєкт ЄС-ПРООН з парламентської реформи. Комітет з питань цифрової трансформації. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/Report_on_Cybersecurity_04.pdf (дата звернення: 01.04.2025).

61. Крупа О. В. Соціальна безпека в структурі національної безпеки України: обґрунтування місця і складових елементів. Вісник Хмельницького національного університету 2020, № 4, Том 3. с.265-268. URL: <https://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2023/03/2020-4t3-48.pdf> (дата звернення: 01.04.2025).

62. Курс на членство України в ЄС та НАТО — пріоритетний напрямок зовнішньополітичної діяльності України. 30 серпня 2021. URL: https://comeuroint.rada.gov.ua/news/main_news/73479.html (дата звернення: 01.04.2025).

63. Ліпкан В.А. Національна безпека України: Навчальний посібник. Київ: КНТ. 2009. 576с. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-154.html>
(<https://library.nusta.edu.ua/depository/Електронні%20книжки/Національна%20безпека%20України/03.pdf>,

https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/459161/mod_resource/content/1/%D0%9B%D0%86%D0%9F%D0%9A%D0%90%D0%9D%20%D0%9D%D0%90%D0%A6.%D0%91%D0%95%D0%97%D0%9F..docx) (дата звернення: 01.04.2025).

64. Лісовий А.В. ЕНЕРГЕТИЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: ДРУГИЙ РІК ВІЙНИ. March 2024. URL: https://www.researchgate.net/publication/380589763_ENERGETICNA_BEZPEKA_UKRAINI_DRUGIJ_RIK_VIJNI (дата звернення: 01.04.2025).

65. Малиновська О, Яценко Л. Соціальні наслідки вимушеного внутрішнього переміщення населення в Україні. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління, №11, 2024. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2024-11-07-01> (дата звернення: 01.04.2025).

66. Мартин О. М., Економічна безпека як складова національної безпеки. Науковий журнал «Наукові записки Національного університету «Острозька академія» серія «Економіка». Випуск 22. с.68-74. URL: <https://ecj.oa.edu.ua/articles/2013/n22/14.pdf> (дата звернення: 01.04.2025).

67. Мелешенко Т.В. УКРАЇНА-НАТО: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПАРТНЕРСТВА. Проблеми всесвітньої історії. 2023. № 4(24) URL: <https://journal.ivinas.gov.ua/pwh/article/download/285/258/518> (дата звернення: 01.04.2025).

68. Меморандум про економічну та фінансову політику НБУ та МВФ.24 березня 2023 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Lol_MEFP_Ukraine_2023-03-24.pdf (дата звернення: 01.04.2025).

69. Міненко Є. С. Розвиток інститутів інформаційної безпеки сучасної України як чинник суспільно-політичної стабільності. – Кваліфікаційна наукова праця. Київ, 2024. URL: https://udu.edu.ua/images/data_file/viddil_aspirant/Doctor_filosofii/Minenko/Minenko_dis.pdf (дата звернення: 01.04.2025).

70. МОСЕЙКО А.Г., НЕГОДЧЕНКО В.О. ДОСВІД СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ ЩОДО ПУБЛІЧНОГО

АДМІНІСТРУВАННЯ В СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ. ПРАВО І СУСПІЛЬСТВО № 4 / 2019. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f63a88bb-b3ba-4ffd-a181-4b9bcb4927c6/content> (дата звернення: 01.04.2025).

71. Нафтогаз домовився про співпрацю із румунською OMV Petrom. 15.02.2021. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3190982-naftogaz-domovivsa-pro-spivpracu-iz-rumunskou-omv-petrom.html> (дата звернення: 01.04.2025).

72. Національна безпека України в умовах нових викликів і загроз : зб.наук. статей за матеріалами І-ї наук. практ. конф., м. Харків, 19 трав. 2023 р. / редкол.: С. Г. Серьогіна, І. В. Яковюк та ін. Харків, 2023. 120 с. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/19717/1/NBU-2023.pdf> (дата звернення: 01.04.2025).

73. Національна безпека як конституційна цінність: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (22 червня 2023 р., Україна) / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Чернівецький нац. ун-т ім. Юрія Федьковича, Львівський нац. ун-т ім. Івана Франка; редкол. : Т. М. Слінько [та ін.]. Харків, 2023. 215 с. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/library/nacionalna_bezpeka_yak_konstytuciyna_cinnist_2023.pdf (дата звернення: 01.04.2025).

74. Орлик В.Біла книга з питань європейської оборони – Готовність 2030: план розбудови європейського оборонного потенціалу. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/bila-knyha-z-pytanyevropeyskoyi-oborony-hotovnist-2030-plan> (дата звернення: 01.04.2025).

75. ПАРТНЕРСТВО УКРАЇНА-ЄС У БЕЗПЕКОВІЙ СФЕРІ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ. URL: <https://razumkov.org.ua/uploads/other/%D0%91%D0%95%D0%97%D0%9F%D0%95%D0%9A%D0%9E%D0%92%D0%95%20%D0%9F%D0%90%D0%A0%D0%A2%D0%9D%D0%95%D0%A0%D0%A1%D0%A2%D0%92%D0%9E%20%D0%A3%D0%9A%D0%A0%>

D 0 % 9 0 % D 0 % 8 7 % D 0 % 9 D % D 0 % 9 0 - % D 0 % 8 4%D0%A1.pdf (дата звернення: 01.04.2025).

76. ПАЦУРІЯ НІНО БОНДОВНА. ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНОЗДАТНОСТІ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОВОЄННОГО ПЕРІОДУ. URL: <https://coordynata.com.ua/vprovadzenna-tehnologij-stucnogo-intelektu-u-zabezpecenna-nacionalnoi-bezpeki-ta-oboronozdatnosti-ukraini-problemi-ta-perspektivi-povoennogo-periodu> (дата звернення: 01.04.2025).

77. Перспективи економіки України в умовах глобальної макроекономічної нестабільності. Я. А. Жаліло, Д. С. Покришка, Я. В. Белінська, А. П. Павлюк [та ін.]. К. : НІСД, 2013. 120 с URL: https://www.niss.gov.ua/sites/default/files/2013-04/Pokryshka_ekon-02ae8.pdf (дата звернення: 01.04.2025).

78. План для Ukraine Facility 2024 - 2027. Мінекономіки України. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/plan-ukraine-facility.pdf> (дата звернення: 01.04.2025).

79. Полтораков О., Реконцептуалізація поняття „безпека” в сучасному політико-політологічному дискурсі. Політичний менеджмент №5, 2009. с.19-28. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/poltorakov_rekontseptualizatsiia.pdf (дата звернення: 01.04.2025).

80. Потапенко В. Г., Павленко І. А., Нагірний В. М., Малярєвський Є. В. Аналіз загроз національній безпеці у сфері внутрішньої політики. К. : НІСД, 2024. 31 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-04/ad_zagrozi_vnutr_polit.pdf (дата звернення: 01.04.2025).

81. Правове регулювання національної безпеки : навчальний посібник. О. Г. Боднарчук, О. І. Боднарчук, М. В. Глух, А. В. Гарбінська-Руденко ; Державний податковий університет. Ірпінь, 2024. 202 с URL: <https://dpu.edu.ua/images/Documents/NAUKA/Naukova%20biblioteka/Navcalno->

metodicna%20literatura/N/Pravove%20reguluvanna%20nacionalnoi%20bezpeki.pdf
(дата звернення: 01.04.2025).

82. Резнікова О. О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища: монографія. Київ : НІСД, 2022. 456 с. URL: https://www.marshallcenter.org/sites/default/files/files/2022-04/Reznikova_Resilience_UKR.pdf (дата звернення: 01.04.2025).

83. Резнікова О. Стратегічний аналіз безпекового середовища України. 08.09.2022. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/strategichnyy-analiz-bezpekovooho-seredovyshcha-ukrayiny> (дата звернення: 01.04.2025).

84. Реформи у сфері освіти в Україні: рух до євроатлантичних стандартів. URL: <https://ukrainetonato.com.ua/75-rokiv-nato/reformy-u-sferi-osvity-v-ukraini-rukhd-do-ievroatlantychnykh-standartiv/> (дата звернення: 01.04.2025).

85. Роль штучного інтелекту в кібербезпеці: передбачення та запобігання атакам. BDO Global - ЕВА. 05/ 02/ 2024 URL: <https://eba.com.ua/rol-shtuchnogo-intelektu-v-kiberbezpetsi-peredbachennya-ta-zapobigannya-atakam> (дата звернення: 01.04.2025).

86. Рубан А. В. Державне управління у сфері національної безпеки України. – Кваліфікаційна наукова праця. На правах рукопису. Харків, 2019. URL: <https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/science/spetsializovani-vcheni-rady/disruban.pdf> (дата звернення: 01.04.2025).

87. Ситник Г. П., Орел М.Г. Національна безпека в контексті європейської інтеграції України: підручник / Г. П. Ситник, М. Г. Орел; за ред. Г. П. Ситника. Київ: МАУП, 2021. 372.. с URL: <https://ipacs.knu.ua/pages/dop/336/files/7148e643-1410-42f1-a6b6-f4cf15aeb638.pdf> (дата звернення: 01.04.2025).

88. Ситник Г.П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади): Підручник К.: НАДУ, 2012. 544 с URL: <https://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2014/02/Derzhavne-upravlinnya-u-sferi-natsionalnoyi-bezpeki.pdf> (дата звернення: 01.04.2025).

89. Ситник Г.П., Заворітня Г.П., Марутян Р.Р. Інформаційно-комунікаційні технології у сфері національної безпеки: навчальний посібник / за заг. ред. Г.П. Ситника ; ТОВ «Академпрес». Київ, 2024. 176 с. URL: <https://ipacs.knu.ua/pages/dop/391/files/65f0f52a-f696-471d-be4e-dee0305c2e72.pdf> (дата звернення: 01.04.2025).

90. Україна закупить в Туреччини додаткову партію “Байрактарів”.12/11/2021 . URL: <https://novynarnia.com/2021/11/12/ukrayina-zakupyt-v-turechchyny-dodatkovu-partiyu-bajraktariv> (дата звернення: 01.04.2025).

91. Україна Меморандум про економічний розвиток Стратегічний вибір щодо прискорення та підтримки .Документ Світового банку. 31 серпня 2010 року. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/334881468314068225/pdf/558950UKRAINIA00UA0CEM0UKR0complete.pdf> (дата звернення: 01.04.2025).

92. Уткіна М.С.,ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ У СФЕРІ ЗДІЙСНЕННЯ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ.Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». С.255-259. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/05/45.pdf> (дата звернення: 01.04.2025).

93. Фахівці Міноборони та Збройних Сил України з питань кібербезпеки відвідали структури НАТО. 10 Липня 2023. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/07/10/fahivczi-minoborony-ta-zbrojnyh-syl-ukrayiny-z-pytan-kiberbezpeky-vidvidaly-struktury-nato> (дата звернення: 01.04.2025).

94. Фінансова безпека України: сучасний стан правового регулювання та перспективи розвитку: матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції. м. Ірпінь, 26 жовтня 2023 року.Ірпінь: Державний податковий університет, 2023. 312 с. URL: https://www.dpu.edu.ua/images/2023/Photo_dlya_novyn_2023/Kafedra%20publichno%20prava/Zbirnik_FIn_bezpeka_2023.pdf (дата звернення: 01.04.2025).

95. Хитра О.Л. Сутнісні ознаки державної політики реагування на кризові ситуації, що загрожують національній безпеці України. Право та науки. 2018. No 2. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3203/1/Law%20%26%20Science_s_2018_2-16-20.pdf (дата звернення: 01.04.2025).

96. ЧЕРЕВКО, К., & ПАШНЄВ, Д. КІБЕРАТАКИ НА ОБ'ЄКТИ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УМОВАХ ВЕДЕННЯ ВІЙНИ: КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ . Вісник Кримінологічної асоціації України, 2024, 31(1), 209–219. URL: <https://vca.univd.edu.ua/index.php/vca/article/view/138/135> (дата звернення: 01.04.2025).

97. ЧМИР, Я. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ. Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління, №2(62) 2024, с.149-154. URL: <https://journals.maup.com.ua/index.php/political/article/view/2153> (дата звернення: 01.04.2025).

98. Шаповалов Г. Міжнародне військове співробітництво у системі забезпечення національної безпеки. Інвестиції: практика та досвід No 22/2022. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/805/813> (дата звернення: 01.04.2025).

99. Що таке енергетична безпека і чому це надважливо для України? 11 Січня, 2022. URL: <https://energysecurityua.org/ua/u-fokusi/shcho-take-enerhetychna-bezpeka-i-chomu-tse-nadvazhlyvo-dlia-ukrainy/> (дата звернення: 01.04.2025).

100. Юрчишин В. Глобальні тенденції і перспективи: світова економіка та Україна. Київ: Заповіт, 2018. 202 с. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2018_global_trendns.pdf (дата звернення: 01.04.2025).

101. About CIA - Mission and Vision URL: <https://www.cia.gov/about/mission-vision/> (дата звернення: 01.04.2025).

102. America's Cyber Security Defense Agency. CISA and Partners Issue Fast Flux Cybersecurity Advisory URL: <https://www.cisa.gov/news-events/news/cisa-and-partners-issue-fast-flux-cybersecurity-advisory> (дата звернення: 01.04.2025).

103. Carolyn Moser. The impact of the war in Ukraine on the EU's Common Security and Defence Policy. Generiert durch Max-Planck-Institut für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht, am 19.09.2024. URL: https://www.mpil.de/files/pdf6/moser-2024_impact-of-war-in-ukraine-on-csdp.pdf (дата звернення: 01.04.2025).

104. EU-Ukraine Association Agreement. "Quick Guide to the Association Agreement" URL: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/071215_eu-ukraine_association_agreement.pdf (дата звернення: 01.04.2025).

105. Judy Dempsey. Judy Asks: Is NATO Doing Anything for Ukraine? URL: <https://carnegieendowment.org/europe/strategic-europe/2022/09/judy-asks-is-nato-doing-anything-for-ukraine> (дата звернення: 01.04.2025).

106. Mark Pomerleau. Army 'transforming-in-contact' unit using more drones than ever before. URL: <https://defensescoop.com/2025/02/13/army-transforming-in-contact-unit-drones-uas-exercises/> (дата звернення: 01.04.2025).

107. Mihir Bagwe. EU and Ukraine Forge Stronger Cybersecurity Partnership in Face of Russian Aggression. 2024. URL: <https://thecyberexpress.com/eu-ukraine-stronger-cybersecurity-partnership/> (дата звернення: 01.04.2025).

108. National Security Council (NSC) of the USA/ URL: <https://www.usa.gov/agencies/national-security-council> (дата звернення: 01.04.2025).

109. NATO's Support to Ukraine. Factsheet. URL: <https://www.congress.gov/116/meeting/house/110331/documents/HMKP-116-JU00-20191211-SD112.pdf> (дата звернення: 01.04.2025).

110. Oliver Krentz. Common security and defence policy. Fact Sheets on the European Union. European Parliament. 04-2024.. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/159/common-security-and-defence-policy> (дата звернення: 01.04.2025).

111. Pascale Joannin, Nicolas-Jean Brehon. European support to the defence industry - Mid-term review of the European Defence Fund. 11 February 2025. URL: <https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/779-european-support-to-the-defence-industry-mid-term-review-of-the-european-defence-fund> (дата звернення: 01.04.2025).

112. Summary of the 2018 National Defense Strategy. URL: <https://www.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf> (<https://web.archive.org/web/20201110190149/https://dod.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf>) (дата звернення: 01.04.2025).

113. WHITE PAPER: «Інтеграція українського ринку електричної енергії у ЄС». 17 січня, 2025. URL: <https://expro.com.ua/statti/white-paper-integracya-ukranskogo-rinku-elektrichno-energ-u-s-> (дата звернення: 01.04.2025).

114. Zoe Morris. NATO allies, partners call cohesive multi-domain exercise a success. URL: https://www.army.mil/article/274625/nato_allies_partners_call_cohesive_multi_domain_exercise_a_success (дата звернення: 01.04.2025).